

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Vänd blicken ut mot världen! Morgonbris vidgar perspektiven.

morgonbris

O k t o b e r
Pris 25 öre

Svenska

**strumpor i ylle och silke med
ovanstående märke uppskat-
tas av varje dam för sin ele-
gans och stil. Begär även Ni
Westerholms-strumpan.**

AKTIEBOLAGET NORRKÖPINGS TRICOTFABRIK

Södermanlands Enskilda Bank

Solidarisk bank
Grundad 1865

Kontor i Stockholm:

Regeringsgatan 18
Hornsgatan 66 A

Norrlandsgatan 8-10
Slussplan 1-3

Humlegårdsgatan 2
Kungsgatan 60

Upplandsgatan 1
Odengatan 52

Elda
ekonomiskt!

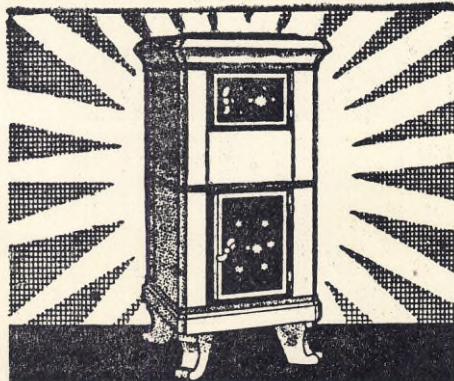
Använd

**HANDÖLS
Täljstenskaminer**

Vacker prisvärd svensk kvalitetsvara

Föras av Eder leverantör

Handöls Nya Täljstens- och Vattenkrafts A-B
Birgerjarlgatan 33 - Stockholm

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

TIDNING FÖR

Sveriges
socialdemokratiska kvinnoförbund.

REDAKTÖR och ANSVARIG

UTGIVARE: Kaj Andersson.

EKONOMICHEF: Greta Agerby

REDAKTION och EXPEDITION

Västmannagat. 2 n. b., STOCKHOLM

Tel. 118882, 118886. + POSTGIRO

N:r 50196.

PRENUMERATIONSPRIS: Helt år kr.

3:—; lösnummer 25 öre. Prenume-
ration kan även ske på posten.

ANNONSPRIS:

Före och i text 60 öre per mm.
Efter text 50 " " "

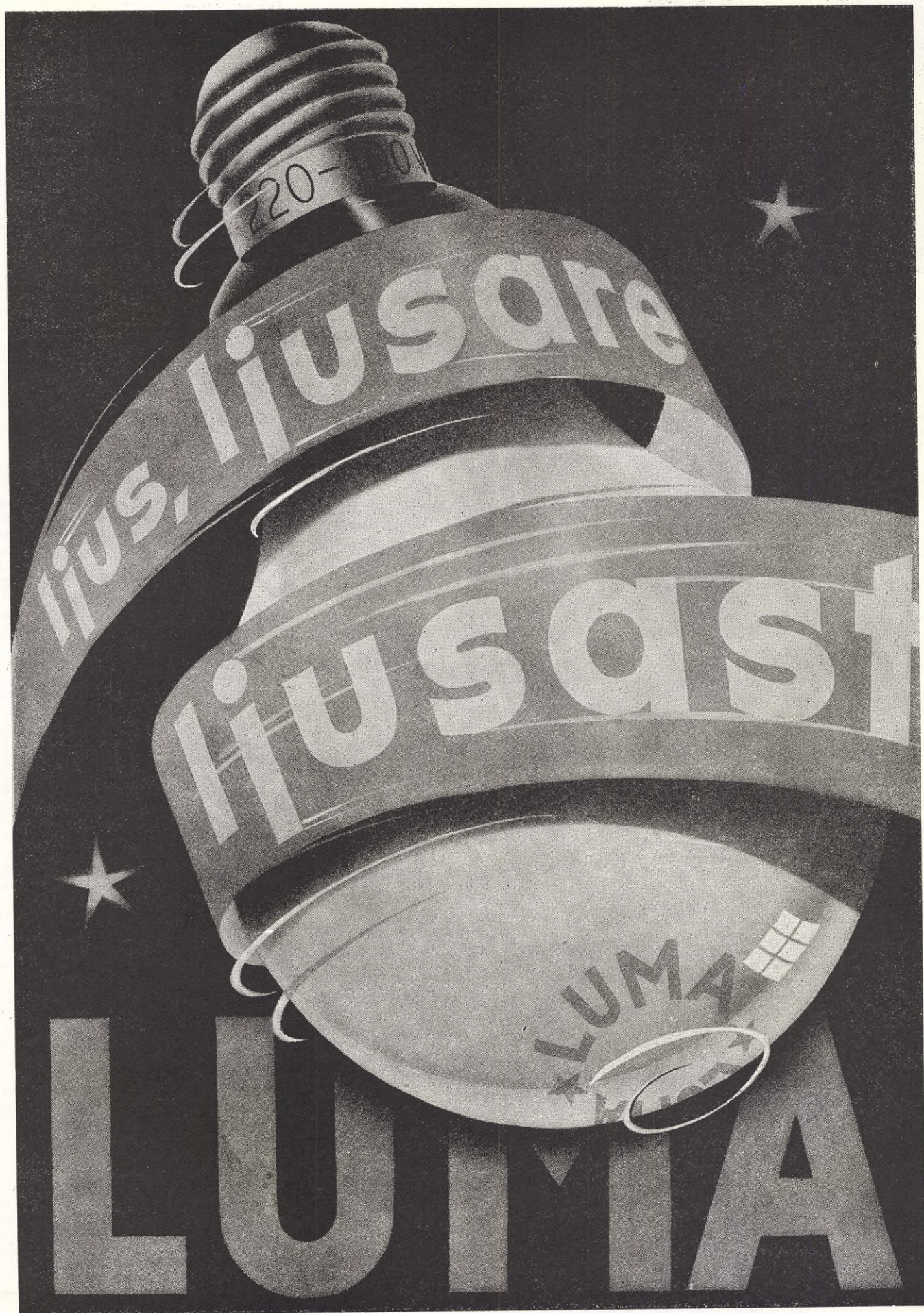
Sista sidan (offsettryck):

1/1 sida kr. 450:—.

Innersida kr. 390:—.

1/2 sida kr. 225:—.

LUMINA

Augusta Forsman.

EN SEMESTERRESA

Norra Hammars socialdemokratiska kvinnoklubb har haft en liten semesterresa med Norrköping som mål. Upp genom de fagrade Smålands- och Östgötabygderna, genom Gränna, Odeshög, Vadstena och Motala, till Borensberg, där frukost intogs under gemytlig stämning. Efter detta besågs slussarna i Göta kanal, som för oss, som bor inne i landet, utgjorde en stor sevärdhet. Sedan fortsattes färden genom Linköping till målet. Här mottogs resenärerna av ett par klubbister från Norrköpings kvinnoklubb, vilka sedan blevo våra ciceroner under dagen. I folkparken intogs kaffe, varefter rundvandringen i staden började. Man besökte K. F:s margarin-fabrik, vilken väckte ett stort och berättigat intresse. Vidare kooperativa charkuterifabriken, stadshuset samt ABF:s lokaler. Efter att under den trevligaste stämning ha intagit middag på Noréns matsalar, ställdes färden till folkets park, där dansen trädde av en hel del av smålandsfruarna. Vid kl. 9 på kvällen voro vi så klara för hemfärd och kl. 2 på natten återvände vi hem, glada och belåtna med den lilla semestertrippen.

Till sist bedja vi få uttala vårt hjärtliga tack till de klubbkamrater i Norrköping, som välvilligt tog emot oss och visade oss sevärdheterna.

En resenär.

SORG I KARLSKOGA

Karlskoga soc.-dem. kvinnoklubb har drabbats av en stor sorg. Med endast ett par veckors mellanrum har den förlorat två av sina medlemmar. Den 16 juli avled änkefru Engström, Bofors, 73 år gammal. Hon var i sin krafts dagar en intresserad klubbmedlem, som med kärlek och intresse omfattade de socialdemokratiska idéerna. Särskilt intresserad var vår kamrat av studiecirkelarbetet. Under de senare åren, då hon på grund av sjukdom, ej orkade deltaga i det aktiva arbetet, följde hon ändå med ett levande intresse klubbarbetet och hennes tankar gingo ofta till kamraterna. Morgonbris hade i henne en god vän, och som ett erkännande av hennes trohet erhöll fru Engström Morgonbris som gåva av klubben under hennes sista år. Hon var vid sin död hedersledamot av klubben.

Hon följdes till den sista vilan av klubb-

kamraterna, jämte anhöriga och vänner. Klubbens v. ordf. Elin Boox nedlade en vacker krans med röda band från klubben samt frambar ett sista tack. För övrigt ägnades den avlidna en rik blomstergård.

Onsdagen den 8 aug. kom meddelandet att änkefru Augusta Forsman, Bofors, gått ur tiden. Vi kunde inte rätt fatta detta; vår kära kamrat som vi för några dagar sedan såg på klubbmötet, full av intresse för det förestående valslaget, och som med glädje talade om att vi snart skulle vara välkomna till hennes sommar-nöje. — Hennes hastiga bortgång förorsakades av ett slaganfall. Hon var 65 år gammal. — Med Augusta Forsman gick en heljuten människa ur tiden. Hon tillhörde kvinnoklubben från dess start, och med aldrig svikande intresse arbetade hon för dess framgång. Under två perioder tillhörde hon klubbstyrelsen som sekreterare och i arbetarkommunens styrelse var hon ledamot under en del år. Vid sin bortgång tillhörde hon även Karlskoga kyrkofullmäktige. Ett gott och energiskt arbete har Augusta Forsman utfört som Morgonbris kommissionär under många år. Hennes blida och försynta väsen skaffade henne många vänner, bland vilka nu saken är stor, men som med glädje och tacksamhet skola minnas hennes trogna arbete och goda kamratskap. — Hon fördes till gravens ro, följd av barn och övriga anhöriga jämte kamraterna i klubben med florbhängd fana.

Jordfästningen ägde rum i gravkapellet vid nya kyrkogården och där hade församlats kamrater från Örebro- och Degerfors kvinnoklubbar, vilka på genomresa till Karlstad stannat i Karlskoga, för att följa vår kamrat till gravens ro. Barnens tack till den älskade modern framfördes av sonen Artur Forsman, vilken i gripande ord erinrade om de goda lärdomar hon ingivit sina barn. — Bland mängden av kransar och blommor, som ägnades den bortgångna, märktes kvinnoklubbens krans med röda band, vilken nedlades av klubb-ordf. Beda Hägg med några tacksamhetens ord för vad den avlidna utträttat, samt Karlskoga SDUK:s vilken nedlades av ordf. herr Hilding Lekberg, som också frambar sin organisations tacksamhet för det arbete hon utfört även för dem. Vid gravens förekom även vacker duettsång. — Vid det 10-års jubileum och kamratmöte, som samma söndag var anordnat av Karlsdals kvinnoklubb, uttalade fru Hanna Jansson, Degerfors grannklubbarnas och distriktets deltagande i den sorg som drabbat Karlskogaklubben och distriktet, genom förlusten av en medkämpe. För att hedra vår döda kamrat påbjöds en stunds tystnad.
G. N.

ÖREBRO

Örebro läns kvinnoklubbister ha nyligen haft distriktskonferens under god tillslutning. Förbundets representant var fru Agnes Söderqvist från Västerås. Distriktsstyrelsens berättelse gav vid handen att arbetsåret varit framgångsrikt. Sex kvinnoklubbar hade nytillkommit.

Konferensen behandlade bl. a. höstens val samt beslöt utredning om distriktets möjligheter att få till stånd ett semesterhem för arbetarekvinnor.

Till ledamöter i verkställande utskottet valdes: Elisabeth Karlsson, Hanna Nilsson

FÖRÄLDRAR!

Giv Edra barn god läsning. Giv dem

Ungdomstidningen GNISTAN

Arbetarbarnens egen tidning.

Utg. av Verdandi, Arb. nykterhetsförb. Red. Hugo Sohlberg

Insänd namn och adress samt 25 öre (även i frimärken) så erhålles de tre nr för okt.—dec.

Gnistans exp., Upplandsgatan 1 Stockholm.

samt Sara Rosenström. Övriga styrelseledamöter blevo Mina Uddenberg, Karlskoga, Anna Högberg, Degerfors, Helga Bernström, Hallsberg samt Greta Rydberg, Kumla. Revisorer blevo Elsa Larsson, Tora Karlsson och Gärda Källström.

60 ÅR

En av Torshällaklubbens äldsta medlemmar Augusta Berglund har fyllt 60 år. Hon blev hjärtligt hyllad av make, barn och vänner, samt klubbkamrater, vilka som gåva överlämnade kandelabrar av tenn. Augusta Berglund har varit med sedan klubben bildades och där nedlagt ett stort arbete, inte minst i spridandet av Morgonbris. Vi bringa henne därför vår hyllning och vårt tack, och önska att hon än i många år får stå oss bi i vårt arbete.

FRÅN TROLLHÄTTAN

Trollhättans soc.-dem. kvinnoklubb hade nyligen anordnat ett kamratmöte i Folkets Park, Hjulkvärn. Dagen ingick med strålände sol och solskenshumör hade även de till närmare ett 100-tal uppgående deltagarna från både Älvsborgs norra och Göteborgs kvinnodistrikt samt Uddevalla kvinnoklubb. Distriktets ordf. fru Anna Gustafsson hälsade samtliga mötesdeltagare välkomna, därvid erinrande om dessa kamratmötenas betydelse för rörelsen, varpå "Arbetets kvinnor" sjöngs unisont. Herr Patrik Svensson, Trollhättan, höll härefter föredrag om den politiska situationen med särskild hänsyftning på valen. Efter en kortare rast, varunder gemensam middag intogs, uppfördes på ett förtjänstfullt sätt ett väl ihopkommet cabaretprogram av Trollhättateklubbens teateramatörer. I programmet ingick även en uppvisning i gymnastik av en kvinnlig grupp.

En diskussion om "Studiearbetet inom klubbarna" inleddes av fröken Märta Bylander, Uddevalla.

I anslutning till den inom Älvsborgs norra distrikt aktuella frågan om ett semesterhem lämnade kamrat Thekla Gadd från Vänersborg en skildring från ett besök vid de socialdemokratiska dalakvinnornas semesterhem i Falun.

Sedan de inbudna framfört sina respektive förenings hälsningar frambar fru Anna Gustafsson värddklubben tack till dem, som hörsammat inbjudningen samt utbringade ett kraftigt besvarat leve för en socialdemokratins seger.

SKOGENS ÄTTIKA

till gurkorna ger den rätta smaken

F Y L L I G

M I L D

D R Y G

"Intet är lika bra"

● Fru Svenssons dotter lagar till en delikat Rumford-tårta.

När Ni köper bakpulver, tänk på, hur litet Rumford kostar, endast några ören till en tårta. Och kom ihåg, att så förstklassigt resultat kan Ni ej få med vanligt, enkelt sammansatt bakpulver eller jästmjöl. Ni måste ha Rumford! Fordra därför det bästa för Edra pengar! Tag Rumford — originalfosfatbakpulvret — då lyckas Ni alltid!

RUMFORD

det osvikliga, världsberömda bakpulvret

säger kommunalnämndsordförande Svenssons fru i Spånga om RUMFORD

» Under de snart 20 år som jag haft eget hushåll har jag vid bakning med bakpulver i stort sett icke använt annat än Rumford och har därvid funnit att detta preparat avgjort intager den främsta platsen.

Naturligtvis har jag prövat olika jästpulver men intet är lika bra som Rumford. Min dotter, som sedan ett par år övertagit bakningsarbetet inom hemmet, har gjort samma erfarenhet.

Rumford kan verkligen rekommenderas såsom ett oöverträffat bakpulver.»

Linnis Svensson

Försök till kaffet i dag
NEGERKAKA

4 msk. kakao
2 dcl. gräddmjölk
2 1/2 dcl. strösocker
120 gr. smör

2 ägg, vaniljsocker
1 msk. vetemjöl
200 gr. Rumford
bakpulver

Kakao, gräddmjölk och 1 dcl. av sockret vispas i en kastrull och får koka upp, varefter blandningen får kallna. Smör och resten av sockret röras 10—15 min., varpå äggen tillsätts, ett i sänder, och vaniljsockret iröres. Mjålet o. bakpulvret siktas tillsammans samt röres ned i smörblandningen omväxlande med den kalla chokladmjölen. Smeten hälls i en väl smord och bröad form och gräddas i ej för het ugn ungefär 50—60 min.

● Fröken Svensson visar stolt den nybakade, härliga Rumford-tårtan för sin Mamma.

Baka också läckert matbröd med Rumford — se Rumford Nya Bakbok

STOCKHOLMS STADS TRÄDGÅRDSSTÄDER

Typ V

EN MODERN OCH RYM-
LIG LÄGENHET OM
2 RUM o. KÖK
TILL EN ÅRLIG KOSTNAD
AV ENDAST
800: — KR.
ERHÅLLER DEN SOM
SJÄLV BYGGER SIIT
HEM
EN SMÅSTUGA

Uppgifter om storlek och kostnad för övriga småstugutyper erhållas vid insändande av vidstående kupong.

Stockholms stads fastighetskontor,
Småstugebyrån,
Stadshuset, Stockholm.
Undertecknad anhåller härmed om närmare upplysningar angående Stockholms stads småstugor och möjligheten att förvärva en dylik stuga.
Stockholm den / 1934.

Tydligt namn o. titel eller yrke

Bostadsadress

Bottenplan

Källarplan

KVINNOR!

Bliv medlemmar i erkända sjukkassor, som lämna moderskapshjälp i regel under 42 dagar med belopp, som ej får understiga 2 kr. pr dag. Offentligt moderskapsunderstöd lämnas till kvinnor, som ej äro medlemmar av erkänd sjukkassa och vilkas beskattningsbara inkomst (el. manns) understiger 500 kr. pr år, under 30 dagar med 1 kr. om dagen.

Vänd Eder till den erkända sjukkassan på bösättningsorten eller tillskriv Centralsjukkassan i det landstingsområde, vari Ni är bosatt.

Äntligen

Svårläkta sår och förut obotliga hudsjukdomar

**botas med
EREMITENS ÖRT-SALVA**

ett effektivt hudföryngrings- och skönhetsmedel.

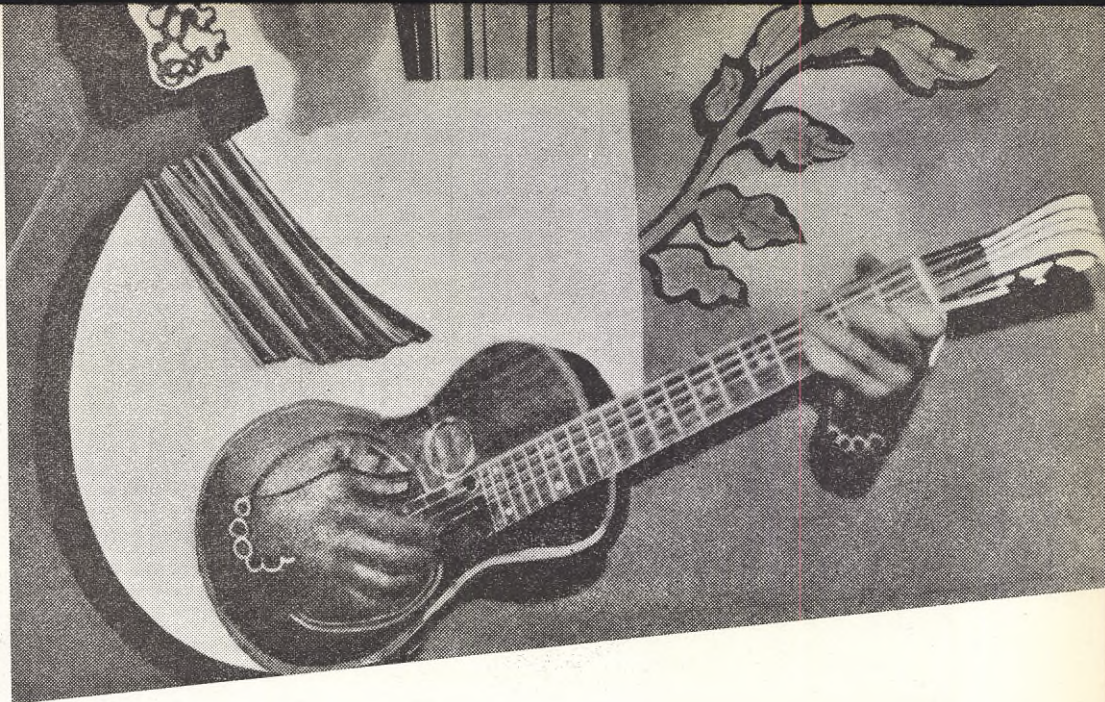
Pris Kr. 2 pr burk.

Postförskott till orter, där salvan ej finnes på apotek eller butik.

A.-B. EREMITEN
KARLBERGSVÄGEN 68^V
STOCKHOLM

TILL TAK
OCH
VÄGGAR
HÅRD, HALVHÅRD ELLER PORÖS
TILL GOLV
HÄRDAD
MASONITE

H Ö S T S P E L

Alla fjällhagar bli kartboksblad på hösten:

blanka fält i grönt, gult, brunt med svarta flodstreck
alldeles som sidor i Rohts.

Stäpp. Skog. Öken. Llanos. Selvas. Pampas.

Aspens tunggreniga Amazonas. Sälgens standelade Schatt el Arab.

Björkens vildrisiga Kongo med Leopoldknutar i grenverket
och alens stormtryckta Nigerbåge.

Det är som på skolbänken, då man längtade bort. Långt bort –

till höga palmers sträckta vingar,

till skygga kvinnors brinnande leenden,

till smekande banjospel, viskande snår och varma stjärnor.

Nu faller natten

kring skolbänksårens gula blad och svarta vatten,

kring mina hagars stäpp, kring Selvas, Niger.

Nu stiger

mot höst ett annat rike in med tysta stjärneängar,

ett sällsamt nära fast långt bortom tingen.

Där är ej palm, ej hav, ej steg – där möter ingen,

blott ekospel från brustna banjosträngar.

Paul LUNDH

Per Albin, vår framgångsrika regeringschef.

ARBETARHUSTRURNA SKAPA HISTORIA

STORSLAGET KAPITEL I ÅRETS VALKRÖNIKA

"Vi betala inte 2:70 pr kg. för smör, för att vi skola kunna sälja smör billigt till England. Vi betala det priset för att jordbrukaren skall få 9 öre litern för sin mjölk. Men vårt överskott av smör få vi sälja dit, vi kunna få sälja och till de priser som gälla där."

Citatet är hämtat ur ett socialdemokra-

tiskt flygblad, författat av jordbruksministern. På liknande sätt har vårt parti punkt efter punkt bemött de demagogiska utläggningarna rörande jordbrukspolitiken, som framför allt kilbomare, sillénare och nazister excellerat i. Sakligt har vår ställning varit stark. Vi ha — det kunna vi utan skryt själva konstatera — rört oss med fakta, med siffermässigt bevisbara påståenden. Och ändock! När man ser tillbaka på det nu utkämpade valslaget måste man säga sig, att det är storartat, att Sveriges arbetare och framförallt våra arbetarhustrur inte fallit offer för hr Kilboms mjölk-

butiksintervjuer eller den smördemagogi, som han strax före valet serverade i radio. Det kan starkt ifrågasättas om inte detta är det mest storslagna kapitlet i årets valkrönika, historien om de mångtusende, fattiga arbetarhustrurna, som genomskådade hr Kilboms & consorters blufförsök, som mitt uppe i alla sina bekymmer för att få hushållets debet och kredit att gå ihop, sågo längre än dessa bolsjevikherrar, som tro att politikens konst är konsten att förvända synen på folk. Sveriges arbetarhustrur ha därmed också visat, att de inte ha lust att följa dem, som försöka vädja till deras till

ONÖDIGA FARHAGOR

"Splittring inom arbetarörelsen — eller förnyelse?" frågar Tidevarvet och synes själv tro på splittringen. Om vari förnyelsen skulle bestå ha vi nämligen inte lyckats upptäcka ett ord i den lilla artikeln.

Efter ett par korta i huvudsak refererande kommentarer till händelserna kring Fackföreningsinternationalens representantskapsmöte i London ägnas några rader åt svenska förhållanden. Tidningens auktoritet rörande den svenska fackföreningsrörelsens splittringsfara är Folkets Dagblad, som beskåres förmånen att få avtryckta några bittra reflexioner till fackföreningsrörelsens stöd åt socialdemokratiska partiet, bl. a. nu vid valen. Bitterheten är för all del förklarlig för den något försmådde Kil-

synes allra krassaste intressen; de ha än en gång bevisat att de äro burna av en verklig idealitet, som ger dem styrka och förmåga att se längre, att fälla sitt votum med hänsynstagande till de verkligt stora och vitala intressen, som arbetarklassen har att bevaka i dessa ödesdigra tider.

De herrar, som alltjämt vitt och brett orda om vår krassa klassegoism etc., borde ta sig en funderare på dessa saker. Ja, de borde rent av rannsaka sig själva, anställa en stilla betraktelse över sin egen ställning och i vilken mån de själva förmått att höja sig över sina "krassaste klassintressen". Sveriges arbetare och, som sagt, framför allt våra arbetarhustrur kunna med lugn motse utfallet av en jämförelse härvidlag. De ha genom sin valhandling bevisat, att de inte bara se till sin egen klass, att de behjarta det läge, som även jordbrukarna och deras familjer befinna sig i. De ha i handling gett uttryck för den samhörighets- och solidaritetsanda, som så många skrävat om, men som de i realiteten stått totalt främmande för.

Det är ett förnämligt blad, som svensk arbetarrörelse på detta sätt fogat till sin historia.

Bernhard GREITZ

bom, men just därför borde ju Tidevarvet också förstå att Folkets Dagblads kommentarer mera äro uttryck för känslor och förhoppningar än för ett på faktiska förhållanden grundat omdöme. Egentligen borde det ha legat nära till hands för Tidevarvet, därest tidningen ville ha en föreställning om de strömningar, som röra sig inom fackföreningsrörelsen söka kontakt med någon annan än Kilbom, vars förbindelser med fackföreningsrörelsen sedan länge varit rätt dåliga. Men Tidevarvets förkärlek för Folkets Dagblad i detta fall beror kanske på att man på Tidevarvet hyser samma förhoppningar som Kilbom.

Givetvis kan en splittring av arbetarörelsen och speciellt fackföreningsrörelsen utöver den som redan består inträffa. Det kan bli många flera partier och många flera landsorganisationer. Allt är möjligt. Ingen kan spå om framtiden. Att en dylik splittringsfara, såsom Tidevarvet säger, skulle vara särskilt aktuell för närvarande är däremot en fullständig överraskning för en var, som har kontakt med den svenska fackföreningsrörelsen. Det finnes ingenting som tyder därpå, absolut ingenting. Naturligtvis pågå strider inom rörelsen; något annat skulle inte vara möjligt inom en demokratisk organisation med 650.000 medlemmar, där dessa ägar rätt att hysa och uttala vilken mening de behaga. Sådana strider ha praktiskt taget pågått under rörelsens hela existens. Att dessa strider just nu skulle äga en sådan häftighet och omfattning, att de skulle aktualisera en splittring är däremot fullständigt fria fantasier. Det har funnits tillfällen i rörelsens historia då dessa strider ha varit åtskilligt häftigare och då förhoppningarna om splittring ha synts mera välgrundade. I stort sett har rörelsen ridit ut stormarna och förhoppningarna om splittring ha mestadels infriats, så att de grupper, som hoppats därpå själva splittrats. På det hela taget har rörelsen ganska väl bevarat sin enhet, och för närvarande ha de grupper, som önska splittring snarare trängts tillbaka än gått framåt. Det har givits tidpunkter då Kilboms inflytande inom fackföreningsrörelsen varit väsentligt större än nu, men det har åter drivits tillbaka. Måhända kunde det ha sitt intresse att spekulera över varför; vi skola emellertid inte förlänga denna artikel med att ingå på detta tema. Vi ha endast avsett att lugna — eller oroa? — Tidevarvets redaktion med en hänvisning till de faktiska förhållandena. De kunna ju knappast anses fullständigt betydelselösa även om Tidevarvet till äventyrs skulle vara mindre benägen att tillmäta dem någon vikt.

ARVSFONDEN

Ingen ärver så ofta som arvsfonden. En förmögen ungarl går till sina fäder. Vips är Arvsfonden framme och undersöker om det finns närmare släktingar än kusiner. Kusiner ha inte arvsrätt. Finnas sådana, drar sig Arvsfonden diskret tillbaka. Finnas inga, börjar den intressera sig för eventuella testamenten. Deras giltighet undersökes och finner Arvsfonden det minsta lilla fel på dem, så gör den anspråk på att bli ensam arvinge. Och finns det inga testamenten alls, tar Arvsfonden utan vidare spisning rubb och stubb.

— Men då är väl Arvsfonden rik?

Inte så särdeles. Lätt fångat är lätt förgånget. Ingen har fler arvingar än Arvsfonden. Och de som göra anspråk på att vara Arvsfondens bröstarvingar äro för det mesta fattiga människor, som vilja ha sin lott omedelbart och i ett sammanhang. Då Arvsfonden kom till för några år sedan var det meningen, att dess medel skulle fördelas mellan fattiga barnrika familjer, fattiga studerande och sociala institutioner. Och det finns många fattiga barnrika familjer i det här landet! Ansökningar strömmade in i hundratal, ja i tusental. I början gick det bra att fördela slantarna, men snart visade det sig icke lämpligt att använda Arvsfondens medel på detta sätt och den kategori, som kallas "fattiga barnrika familjer" äro icke längre i praktiken arvsberättigade. Orsakerna till detta är ett särskilt kapitel, som det ej finns anledning att ingå på här, och det är ej heller så särdeles intressant, ty det handlar om den kungliga svenska avundsjukan, kommunal kortsynthet etc.

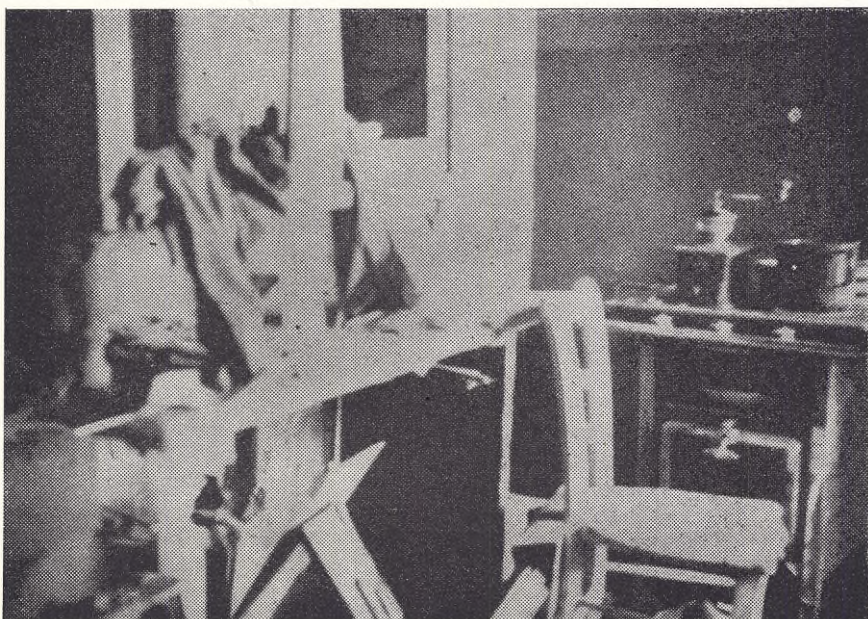
Ansökningarna äro emellertid intressanta. Nästan allihopa äro realistiska skildringar från kojornas värld. Skrämmande och hänsynslöst ärliga, om de skrivits av modern, men sentimentala, blödiga och ibland vresiga om de äro skrivna av fadern. Det är detta som är det märkliga i dessa ansökningar. Det är oftast modern som "fatar pennan" och skriver till Arvsfonden, Konungen, Regeringen eller i mycket högtidliga fall till "Hr Arvsfonden". Rappt skildrar hon förhållandena i hemmet, sin passionerade kärlek till barnen, och mellan raderna kan man läsa om hennes övermänskliga ansträngningar för att hålla det hela ihop. Det är modern som skriver, då mannen resignerat, det är modern som krampaktigt griper efter det halmstrå, som Arvsfonden i själva verket är. Arvsfonden betyder för tusentals familjer hopp och brustna illusioner. Låt oss stanna inför några ansökningar i högen.

En moder till sju barn skriver bevakande till Arvsfonden. Hennes korta brev är en sann berättelse ur livet, en berättelse från det karga Småland:

— Vi är en arbetarfamilj, men min man

(Forts. sid. 25.)

Interiörer från de beskjutna Wienhemmen.

»HUVUDET HÖGT» SÄGA DE BESKJUTNA OCH JAGADE

Slutstationen för vår snabbtur genom Europa blev Warschawa. Det är inte staden i och för sig, som föranleder oss att börja vår reseskildring i bakvänd ordning. Men här mötte oss en tillfällighet, som såg ut som en tanke — en till synes obetydlig tillfällighet, som emellertid gav en alldeles särskild relief åt vår resas dyrbaraste erfarenhet. Vi köpte den enda svenska tidning, som stod att få här, nämligen Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Och det första vi läste var dagens ledare, vari skamset påtalades att vädjan från den svenska kommitté, bestående av ledande kulturpersonligheter och med uppgift att bringa hjälp åt de från Tyskland fördrivna intellektuella, icke mötts med den förståelse, som kunde ha förväntats. En tysk forskare, som numera är verksam i England, hade yttrat i en tidningsintervju: Sverige har icke gjort så mycket. "När en gång den regim, som drivit många av Tysklands främsta män och kvinnor att fresta den landsflyktiges lott är över, och den tidens historia skall skrivas, kommer icke det svenska folkets handlingssätt under denna tid att lända oss till berömmelse, fastslår G. H. T. och fortsätter: Dessa hit vinddrivna människor — offer för en revolt mot kulturen, som hotar värden, vilka tallösa släkten givit sina bästa tankar, sina renaste känslor, sin längtan och sin tro att skapa och hålla vid makt — efterlämna när de draga bort domen över vårt folk, som de förgäves anropade om en beta bröd. Ödet sänder ibland sina ombud för att taga ett moraliskt blodprov på en kultur och ett folk.

Vårt enda försvar skall vara vad som uträttades av den lilla krets maumskor, vilka trots oviljan och liknöjdheten icke tvekade att göra vad i deras makt stod för att bispringa de flyktade i deras trångmål. Det var denna skara, som höll vakt om den ridderlighet och det hjärtelag som är vår av många i dessa dagar mot servilitetens grynvälling utbytta svenska arvslott. Det skall då också framhåvas att många av de fattigaste gävo sin skärv till de nödställda — våra fattiga togo av sin egen nödtorft och sände till sina medmänniskor i nöd."

Tidningsledaren gjorde min reskamrat och mig synnerligen bestörta. Vi hade timmen före anlänt direkt från de tyska och österrikiska flyktinglägren i Tjeckoslovakiet och dagarna dessförinnan hade vi vandrat runt kring de av den politiska katastrofen hårdast drabbade arbetarhemmen i Wien och ännu ljöd i våra öron den hänförelse man här kände över de svenska arbetarnas offervillighet. Vi hade färdats från stad till stad med det stolta uppdraget att till nödställda överbringa många tusen kro-

nor, som sparats ihop i tjugofemöringar av svenska arbetarhustrur. De engelska kväkarna i Wien ha förmedlat större delen av den internationella arbetarhjälpen, som uppgått till miljontals kronor och sedan i mars understött många tusen familjer. Men man bad oss att så långt möjligt söka överlämna våra bidrag direkt till adressaterna. Och vi skulle snart förstå varför. Meddelandet om att vi kommo som representanter för svenska kamrater verkade som ett gott, värmande handslag. Pengarna voro oerhört välkomna. Man behövde dem till mat och hyra, till medicin åt de i fängelset nedbrutna eller till anföranterna, som flyktat över gränsen totalt utblottade. Men det underbara var att i det avlägsna Norden fanns det medmänniskor, som spontant slöto upp vid ens sida. Det tände nytt hopp, man sträckte på sig styrkt av nytt mod. — Hälsa de svenska kamraterna och försäkra dem att vi hålla huvudet högt. — Kopf hoch! ljudet det från mun till mun. Och mellan tårarna spred sig leendet hos oss alla. Solen lyste över de armas enda rikedom — koloniträdgårdarnas blomsterrabatter. Och den glada generositeten kände inga gränser. Främlingarna skulle ha av alla sorter och därtill de praktfullaste exemplaren. Man kom från varje gård och det ena blomsterfånget var större än det andra. Vår avfärd från de små trädgårdsstäderna skedde i blommornas glada tecken. Vår bil var fylld, men ändå följde nästa dag nya blomsterhälsningar från dem, som vi inte hunnit besöka och vilka alltså ej blivit i tillfälle att uttrycka sin glädje över de svenska sympatierna. Vi önskade att vi haft möjlighet att föra hem den underbara gåvan. Hur skulle den ej förmått att framkalla ett nytt ljus i svensk vardag. Med ett ljuvligare språk än dessa blommors kunde väl ej talas om den solidaritet, den samhörighetskänsla som hur vidriga än livsvillkoren äro besjälade arbetarmassorna runt världen. Den, som haft förmånen att växa upp i ljuset av denna andliga kraft, kan överhuvudtaget inte fatta en sådan likgiltighet som den vilken svensk borgerlighet visat de hjälpbehövande tyskarna. Vi yvas inte, men konstatera ödmjukt arbetarklassens till synes ouslinliga förmåga att ge till sin broder.

I Wien beledsagades vi av en ung kvinnlig socialdemokrat, som intill februaridagarna ej varit så utpräglat politisk utan helt gått upp i sin uppgift som ledarinna av en socialdemokratisk kindergarten. Nu kunde hon stått modell till en skulptörs förkroppsligande av extasen. Hon var ett enda vibrerande instrument, som beprisade modet och offervilligheten hos folket i de beskjutna kvarteren. Vad hon sett och såg av detta betvingade all fruktan hos henne. Hon stod under februaristriderna med bland de kvinnor, som försågo de stridande arbetarna med stimulerande te och när stunden var inne för att dessa måste fly, då höll hon de flyendes reskassa i beredskap. Hon har varit häktad men åter släppts. Nu för hon den illegals fågel-

PAULA WALLISCH i mitten av unga flyktingar, vars ansikten här måst täckas över av lätt förklarliga skäl.

fria tillvaro, men hon gråter endast bittra tårar då hon tänker på hur den nya regimen spolierat kindergarten, arbetarhemmen i hennes distrikt med sådan iver och generositet av fattiga slantar byggt upp för en del år sedan. Där liksom i alla andra liknande barnhem och lekstugor hade de utan vidare tillägnat sig inventarierna och överlämnat dem till de klerikala organisationerna. Men hennes förra små skyddslingar möta henne med vittnesbörd om att de äro uppfyllda av samma nya lärdom som hon. De äro de ståndaktigaste, de tappreste, fyllda av humor och obesvärade av de vuxnas hämningar. De utgöra de röda framtidsmedborgarnas armé, oangripliga i självklarheten av sitt handlande. De klistra och rita, de rannsaka och döma, de förmedla och rapportera. De göra allt. Under vår rundfärd till Wiens genom februarihändelserna historiskt blivna arbetarkvarter skildrar vår följeslagerska den stora upplevelsen hon i förnyad form upplever varje dag: solidariteten hos världens arbetare, vilken inte känner några hinder när det gäller att sträcka en hjälpande hand till en nödställd kamrat. — Tusenden och åter tusenden österrikiska familjer har genom katastrofen bringats i

det största elände. Utan hjälpaktionerna skulle dessa människor gått under. Från statens sida har så gott som ingenting gjorts för dem. Det är den storartade solidariteten, som visats från utlandets arbetare vilken har förtjänsten av att de olyckliga österrikiska kamraterna undgått det värsta. Den imponerande penninginsamling, som satts i gång av Fackförningsinternationalen och den socialistiska internationalen och vilken redan hitintills inbringat mer än en miljon österrikiska schilling, har blivit klippan på vilken Österrikes i nöd varande arbetare och tjänstemän åter byggt sina förhoppningar. Under månaderna mars och april understöddes av dessa medel, som ansvarsfullt förvaltats av den österrikiska sektionen av kväkarna, över åttatusen arbetarfamiljer. Sedan dess har antalet successivt reducerats, beroende på att en större del av dessa familjers försörjare endera släppts ut från fängelserna och trätt i arbete eller verkligen kommit i åtnjutande av statligt arbetslöshetsunderstöd. Fortfarande uppgår emellertid antalet familjer, som äro fullkomligt utan existensmedel och därför alltjämt måste omhändertas av kväkaraktionen, till omkring 2.000, av vilka hela tusen äro i Wien.

Nu måste man komma ihåg att kväkaraktionen kunde först börja i mars, så att de av olyckan hemsökta människorna voro under tiden från den 12 februari och till 1 mars lämnade helt åt förtvivlan. Därtill bidrog svårigheten att i tidningspressen delge några som helst meddelanden om kväkarnas understödsfond — den österrikiska regeringen hade nämligen ännu inte givit officiellt erkännande åt kväkaraktionen! — utan kunskapen härom fick så småningom sippra ut i arbetarkvarteren, varför det dröjde ända till i april, innan verkligen alla februarioffren nåtts av den hjälpande handen. Dessa olyckliga skulle ha hungrat ihjäl långt dessförinnan om inte arbetarnas underbara solidaritet även inom Österrike verkat på det mest storslagna sätt.

Hur var situationen då? Masshäkningar, döda, flyktingar — och kvarblivna familjer berövade sin föda, med bostäderna sönderskjutna, utan ett öre, utan arbetslöshetsunderstöd, övergivna, förtvivlade. Att samla ihop pengar till de stackars offren var uttryckligen förbjudet av polisen och den som ändå försökte detta, svävade i fara att förpassas i häkte. Men då kom den sunda modersinstinkten hos några tappra kvinnor till hjälp. En kvinna t. ex. ställde sig med sin kasse på torget och inväntade där bekanta, vars trofasthet till arbetarnas sak hon kunde vara säker på. Med några halft framvisade ord bad hon dem om bidrag. Man gav fläsk, bröd, mjöl, socker, ost —

alla fann alltid på något att stoppa i insamlerskans väska. När den blev full skyndade hon sig till någon partiväns hem i närheten, varest gåvorna lagrades. Sedan bar det åter i väg till en förnyad expedition på torget. Och på så sätt fick man snart ihop ganska ansevärd förråd. Den största svårigheten infann sig, då livsmedlen skulle delas ut till de nödställda. Polisen höll skarp utkik, så att ingen av dessa skulle kunna komma i åtnjutande av hjälp genom kamraternas försorg. Därför måste man i skydd av nattmörkret smyga sig till de stackars människorna och försiktigt sticka in till dem gåvorna. Många av de modiga kvinnor, som åtagit sig denna förmedling, föll i händerna på polisen och sattes i fängelset. Men arbetarhustrurna läto icke nedslå sig av detta.

Åtskilligt affärsfolk medverkade efter hand frivilligt vid förnyandet av förråden. Portvakerna i husen, vilka till större delen äro socialdemokratiskt sinnade, voro också synnerligen goda medhjälpare i aktionen. När de visste att samariterna skulle komma till deras gårdar under natten höllo de portarna öppna så pass länge att besökarna hunno utföra sin förmedlingstjänst och åter gå sin väg. Så gick det vecka efter vecka till kväkaraktionen hade trätt i effektiv verksamhet.

DEN RÖDA MORGONROCKEN

Åtskilliga tragedier av uppskakande art utspelades under dessa dagar. Endast ett par exempel.

En ung spårvägsman, gift sedan kort tid tillbaka, blev skjuten till döds under gatustriderna. Hans hustru var fullkomligt otröstlig. Det var omöjligt att nå henne med ett lugnande ord. Beslutsamt tog hon sig själv av daga: hon förtärde gift, lade sig på sin säng och inväntade där stilla döden. Efter ett par timmar var hennes liv till ända. Men ännu i döden demonstrerade hon för de ideal, för vilka hennes man ljutit hjälteodöden och för vilka även hon själv givit sitt unga liv: hon hade brett över sig en röd morgonrock och efterlämnat ett brev i vilket det heter att hon mötte döden svept i den röda fanans färg såsom hon levat som röd...

Bland offren, som skulle nås av de privata samariterna, var även en familj bestående av sex personer. När samariten kom dit befanns lägenheten tillbommad. Inte en av alla sex var ens att vänta hem. Sonen hade flytt, tre döttrar voro häktade och modern själv — på sinnessjukhus. Men familjen hade ju ännu ett minderårigt barn? Vad hade hänt det? Det visste ingen. Den lilla syntes uppslukad av jorden och först flera veckor senare erfor man att hon blivit omhändertagen av barmhärtiga obekanta.

En gammal kvinnlig partifunktionär hade slitit hårt för sin existens som tvätterska. Dag och natt knogade hon. Men hon sti-

mulerades av sitt livs dröm: hennes son skulle få det bättre ställt än hon. De fattiga slantar hon lyckades arbeta ihop reserverade hon för sonens studier. Det felade nu endast några veckor till att han skulle avlägga sin doktorsexamen — då kom 12 februari. Hennes svärson häktades, sonen flydde — och relegerades från högskolan. Han kommer inte att bli doktor. Denna kvinnas stolta dröm var tillintetgjord. Hon hade inte mer kvar än sin stämma med vilken hon kunde klaga över den fruktansvärda orättfärdigheten. Hon gjorde det med skarpa ord och blev därför själv häktad.

OÖVERVINNELIGT MOTSTAND

En man, som haft att dra fram sin familj med fyra barn på ett till ytterlighet nedpressat arbetslöshetsunderstöd, har hos polisen fått sina njurar förstörda till följd av prygel. Fängelsevistelsen har även gjort hans tidigare lungtuberkulos akut. Hans äldsta son har insjuknat i lunginflammation och hotas likaså av tuberkler. Men den familjen låter inte heller bryta ner sig. Den är röd intill benen.

Men ett det mest skakande exempel ger om något det fall som gäller en man, vilken varit kommunaltjänsteman och ägt en aktad position. Katastrofen den 12 februari drabbade även honom. Han fick sin vänstra fot bortskjuten av en granat från en av de kanoner, som regeringen riktade

"Jag handlar alltid hos

Ahlén & Holm

därför att priserna där äro så låga, att pengarna räcka bättre till för vad jag behöver i kläder, strumpor, skor. Och det är vackra och rejäla saker!"

NU ligger Ahlén & Holms Huvudkatalog färdigtryckt. Den innehåller tusentals artiklar för Er själv, för familjen och hemmet. Skriv efter den i dag, så får Ni den gratis och portofritt!

ÅHLÉN & HOLM A/B
STOCKHOLM 20

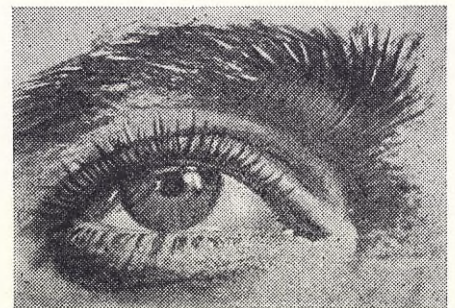
Sänd denna kupong till Ahlén & Holm A.-B., Stockholm 20, i öppet kuvert, frankerat med 5 öres frimärke, så får Ni gratis och franco den nya stora Höst- och Vinterkatalogen.

Namn _____

Bostad _____

Postadress _____

Nr 388

Ögat ser

mera i den talande bilden än i det skrivna ordet. Låt vackra, talande illustrationer förklara texten.

När det gäller illustrationer, stå vi gärna till tjänst med råd och dåd

A-B KLICHÉTEKNIK

Herkulesgatan 28 + Stockholm
Telefoner: 20 55 31, 20 55 63

in mot de kämpande arbetarna. Hans fysiska smärtor voro mycket svåra, men när samariten första gången besökte honom för att överbringa understöd myste han emot henne och svarade på hennes om hans välfärd bekymrade frågor: Vad nu då, Genossin, för den fotens skull! Vi låter inte slå ned oss. Oss besegrar man inte. Vi kommer igen och jag kommer också åter. Även med bara en fot kan man vara med, när den timmen slår.

Nej, detta motstånd, denna oböjlighet kan ingen diktatur betvinga — ingen fascism, ingen Starhemberg, ingen Hitler, ingen Mussolini.

— — —

Vi voro i Wien senast 1931 vid den socialistiska internationalens ordinarie kongress. I de dagarna var det jubel och sång i staden. Arbetarolympiaden hade samlat hundratusenden och åter hundratusenden människor, som i ett strålande festtåg vandrade genom gatorna. Hur är det nu? Glansen, glädjen finns ej längre. I gat hörnen står mindre grupper och studera vykortsförsäljarens bilder från Dollfuss begravning. Utanför byggnaden, där Dollfuss ljöt döden, hålles sträng bevakning. Gatutrafikanterna ledas in i en lång lov omkring huset. Men det är inte sorgen över den lille mannen, som präglar staden. Där råder visserligen en grå tomhet, men dess orsaker äro att finna annorstädes. Vi spåra dem under de förstulna sammanträffanden vi lyckas få med de män och kvinnor vi för tre år sedan sågo som energiska nyskapande ledare för Wien och som nu äro hemlösa, fosterlandslösa, utan namn, utan bostadsadresser, pseudonymer, främmande för både dem själva och oss. Vi ströva arm i arm med dem, där folkvimlet är som störst, dessemellan vi slinka in till en kopp kaffe på något kafé. En av vårt sällskap förklarar bestämt: När vi åter kommer till makten skall jag aldrig dricka kaffe mer. Hela hans dagliga väg är kantad av kaffekoppar. Kaféerna äro nämligen de enda mötesplatserna. I hemmen vågar man ej samlas.

— Wien är förvandlat, instämmer med bitterhet en kvinnlig partifunktionär. Jag vistades utomlands under fyra månader efter februarihändelserna. Jag hade varit borta i hundratjugo dagar, tjugofyra gånger så många timmar — en hel liten evighet. I ivrig förväntan, som gick jag mot en stor upplevelse, satte jag åter min fot på Wiens gator. Vad hade blivit av mitt Wien, sedan det med kanoner och kulprutor tvingats att lägga av sin röda klädnad och byta ut den mot den svarta skjortan.

SYMPONI I GRÅTT

Jag kom från ett rikt land och sade mig att jag därför så mycket tydligare såg den häremot kontrasterande fattigdomen. Husfasaderna förfallna, de små förstadsparterna vanskötta, människorna i torftiga

kläder, ansiktena dystra och slutna. Förgäves sökte jag erinra mig att det fanns masselände här även då socialisterna förde spiran i rådhuset och ingen vit-grön hemvärnsfana ännu svepte utmed dess torn. Vad berodde det på att alla dock den tiden varit så mycket gladare?

Behövs denna fråga? I det röda Wien var varje socialist herre i sitt rike. Ingen seende och tänkande människa kunde förneka att ännu felade det mycket innan verket var fulländat, ännu var mycket bara halvdant. Men det låg i vår makt, det kunde nås av vår vilja och vår förmåga att förbättra och bygga vidare.

Vi — det var en halv miljon människor, det var över tiotusen socialdemokratiska funktionärer, som — var och en på sitt område — tjänade sin klass. Vi — det var de stora kommunala bostadskvarteren, barnhemmen, skolreformen, massmötena, arbetarnas bildningsrörelse, arbetarsporten, de två miljonerna av boklån i våra stadsbibliotek varje år. Vi — det hade blivit ett lösenord, den hemliga nyckeln till stoltheten hos våra själar. Det är sant, att vi hade varit fattiga även före februari, men när vi om kvällarna gingo till de politiska sektionerna, till kvinnoklubbarna, Barnavännerna, fackföreningarna, ungdomscirkelarna, skyddsförbundarna, när vi lärde, diskutrade, besökte kamrater, smidde nya organisationsplaner, var det inte längre vardag för oss. I denna framtidens verkstad förlorade dagens bekymmer och sorger sin udd.

Men nu råder i ett nu inte annat än dessa bekymmer, än denna gråa, tröstlösa, karga vardag. Därför att dörren, som ledde in till denna vår varje afton levande värld, slagits igen mitt för näsan på oss, har Wien helt plötsligt blivit färglös, otrivsam och orosfylld.

SIFFROR SOM BERÄTTA

Vi ha bevis för denna förändring i det stumma, men så mycket mer envisa motståndet hos vårt folk. Framförallt kvinnorna, "die Wiener Genossinnen", ha till denna trotsets visa diktat sina egna strofer.

Det fanns en liten bagare i ett av Wiens arbetarkvarter. Han förrådade inför polisen sin brödutkörare. Ynglingen arbetade illegalt i det på nytt återuppståndna socialistiska partiet. Han användes huvudsakligen till att dela ut flygblad. Hans mästare behövde endast ha hållit tyst om saken. I stället utfor han inför rannsaktionsdomaren i häftiga ordalag mot den modiga unge mannen. När hans kunder, som till större delen utgjordes av arbetarhustrur, hörde detta gick från mun till mun: inte en bit bröd, inte en kaffekringla köper vi hos denna förrådare! Under natten plundrades den hittills blomstrande affären, och det har inte hjälpt bagaren att han försökt göra bot genom att tills dags dato lämna understöd till den häktades familj och att återta mannen i sin tjänst, då denne kom från

UTLANDET GRATULERAR

Förbundsordföranden
FRU SIGNE WESSMAN

Hjärtliga gratulationer till er alla kamrater med anledning av er vackra valseger. Vi glädja oss även över att utrikesminister Sandler presiderar vid N. F:s möte.

Ruth Dalton.

Socialdemokratiska
kvinnoförbundet

Våra bästa lyckönskningar till det storartade valresultatet.

Finlands arbetarkvinnoförbund
genom

Minna Sillanpää.

fängelset. Wiens arbetarhustrur äro ej nu att skämta med.

I en brödfabrik skyndade sig ledningen att avskeda de socialistiska arbetarna och i deras ställe engagera "fosterländskt sinnat" folk. Med anledning av detta skrev den illegala från Brünn utkommande Arbeiter-Zeitung en notis på endast några rader: Klarseende husmödrar måste skämmas att handla hos en fiende till deras klass. Fyra veckor senare hade efterfrågan på fabriken varor reducerats till hälften mot förut. Betänk detta! Denna lilla förbjudna tidning, som köpes och läses med risken av månadslångt fängelsestraff, är i det nuvarande av hemvärnen behärskade Österrike den politiska tidning, som har den största upplagan — cirka 200.000 ex.

Wien har under de senare åren med rätta fått namnet Badstaden. Arbetarnas strandbad vid Donau, som tidigare var en tummelplats för många, många tusen levnadslystiga människor, ligger i dag tom och övergiven. Den har frantagits sina rättmätiga ägare och övergått i händerna på den svarta kommunen.

Den österrikiska grenen av den stora internationella organisationen Naturvännerna räknade med över 100.000 medlemmar. Den arbetande människa, som tyckte om turism, den blev av eget intresse medlem av densamma och kom i åtnjutande av järnvägar, prisnedsättningar, sportstugorna och semesterhemmen. Det nya Österrike har också på detta område lagt vantarna på allt. Men tillfredsställelsen har tydligen inte blivit stor. De måste officiellt erkänna att medlemsantalet sjunkit med — 3.000. Hellre avstå från vandringar och resor än att göra sådana med fascisternas hjälp.

SMÅ EPISODER I EN STOR HISTORIA

Till en kvinnlig partivän kommer en förmiddag en bekant och lämnar en biljett med uppmaning till deltagande vid begravningen av en man, som blivit hängd. Alla bekanta fruar skulle med — helst om möj-

ligt försedda med blommor. Det gällde hederbetygelser åt en man, som på några veckor blivit till helgon. Meddelandet gick från lägenhet till lägenhet. Wien har f. n. oräkneliga muntliga nyhetsmeddelare. Kvinnorna lämnade sina sysslor. Och det blev trots hotet av gummipiskor och fängelse en sorgens, trotsets och trohetens demonstration.

Det är besöksdag hos en i fängelset varande kvinnlig partifunktionär. Först en, sedan två, fem, tio, tjugo kvinnor infinna sig för att hälsa den tappra, uthålliga kamraten. Vad kunna inte ögon tala, när munnen måste tiga. Fångnen går efter en sådan upplevelse dubbelt starkare tillbaka till sin cell, där hon nu setat inspärrad under ett halvt år, endast därför att hon vigt sitt liv åt socialismen, vilket anses som en synd, ett brott i det nuvarande katolska Österrike.

En portvakt i ett av Wiens största kommunala bostadshus, en präktig partimedlem blir — just av den anledningen — uppsagd. Hon överklagar detta på bostadsbyrå. Tjänstemannen här, en morsk likrikare, bryter ut i grova ordalag mot henne. Hon var så god och passade sig i väg i tid. En privat husägare skulle akta sig för att i sin fastighet ta in sådant rätt pack. För det passade bäst barackerna. Kvinnan såg på mannen utan att säga ett ord. Men hennes blick utsade det nya partiets paroll: Vi kommer åter! Och mannen rodnade under hennes blick.

Mest storartade äro barnen. Framförallt i de kommunala bostadshusen.

Det berättas följande från en utflykt, som för någon månad sedan företogs av tredje klassen i en folkskola: Tåget kör igenom en tunnel. I det kolsvarta mörkret ljuder plötsligt som från en talkör: Hämnad för Koloman Wallisch! Åter ute i solskenet säger lärarinnan, lyckligtvis en förnuftig människa: De orden får ni aldrig låta mig höra! Då passerar tåget åter en tunnel och bergväggarna eka: Hämnad för Georg Weiss! Ingen vet vilka, som äro de skyldiga. Ingen förråder sin kamrat.

En springpojke knacker på dörren till en kvinnlig socialdemokrat och frågar om det är här han kan få lämna bidrag till den nya skyddsfonden. Kvinnan ser prövande på den gängliga bleka pojken. Försiktighet är förutsättningen för det mest osynliga partiarbetet. Men här är ingenting att frukta och så sträcker hon ut sin öppna hand, där pojken lägger femtio groschen (motsvarande en svensk femtioöring) under det att han säger: "Jag fick den i dricks på ett ställe." En andra kvinnlig partimedlem måste arbeta hårt för familjens existens, men trots detta ger hon sig inte med mindre än att hon delar ut fem dussin illegala tidningar. Hennes son är nio år gammal. Utan honom gick det inte. Han har alla sextio prenumeranternas namn i huvudet, vet vem som skall betala och inte. Han är målmedveten som en fullvuxen och tiger som en stum. Men endast i denna sak. Annars tumlar pysen om med

fotbollen precis som de andra jämnåriga på gatan.

Ett annat fall handlar om en mor med tre barn. Fadern sitter i fängelset. Familjens hela kost består av potatis och kaffe. Barnens utseende bära också vittnesbörd här om. Då få de en inbjudan till "Dollfuss ferieaktion". Men barnen vägra lidelsefullt att följa med till sommarhemmet. Det är Dollfuss män, som håller deras far i fängelset. Naturligtvis vore det skönt bara inbjudan kom från ett annat håll. Modern har inte annat att göra — och däröver är hon innerst inne stolt — än att tacka nej. Som straff härför dras hennes lilla bidrag från kommunen in under en månad. En rörelse inom vilken en sådan ny generation spirar behöver inte frukta framtiden. De andra kunna hetsa och jaga och uthungra vårt folk, vi förbli dock — v i. Man måste ha goda öron för att höra vad som i dag försiggår i Wien. Men gudarna har slagit vår regering med dövhet.

— — —

Vi svenskar frågade oss själva gång på gång hur vi skulle förhålla oss i en situation, som den vari Wiens socialdemokrater f. n. befinna sig. Vårt temperament är så annorlunda. Vi blevo nästan mållösa, kände oss bortkomna och andligen fattiga under det vi stiftade bekantskap med alla dessa män och kvinnor som så oförbehållsamt satte in allt på ett kort. Vi kände det som om vi beginge ett helgerån, då vi skulle försöka återgälda den tillitsfulla partihälsningen Freundschaft! Vänskap! Vi svenskar upprepa inte ett sådant ord många gånger om dagen utan att vi tycka att känslan, entusiasmen går ifrån oss, men hos wienaren tycks lidelsen växa med orden. Det föreföll oss som han förmått ställa sig utom sig själv och helt gick upp i spelandet av den roll han fått sig tilldelad i det stora dramat. Vi gästade arbetarnas egna hem i Florisdorf, det stora industriområdet i utkanten av Wien, varest de hårdaste striderna ägde rum. Det var egna hem uppbyggda efter samma principer som villorna i Ängby i Stockholm, alltså med den blivande ägarens eget arbete som en del av insatsen. Där rådde nu skenbarligen frid i de höstfagra täpporna, men väl inom portarna till de trevna gårdarna bröt de dolda kraftkällorna åter fram. Gammal som ung blev vältalig. Det var ingen tanke på de tomma matskåpen och husefaderns ohjälpliga arbetslöshet. Man förenade sig i demonstrationen av hur inbördeskriget gått fram över åkrarna därutanför, man visade på de nu igenreparerade hälen i villaväggarna, man var upp på vindarna och letade fram de sönderskjutna inventarierna, man berättade i hänförda ord om de aderton arbetarhustrur som en natt föregående vecka till fots smugit sig genom skogarna över gränsen till Tjeckoslovakiet för att där säga ett sista farväl till sina dit flyktade män innan dessa fortsatte vidare till Ryssland. Många av hemmen i Florisdorf blevo manlösa under februarihändelserna. Fäderna, bröder-

na, sönerna äro i flyktingläger eller fängelser. I ett hem håller modern till två Schutzbündler och en av svärdötrarna samman. De ha fått några knappa brev från Ryssland. Det blir inte så mycket tid över för männen här att skriva, arbetet är ihållande och på kvällarna måste man lära sig ryska språket. Och de nya förhållandena? "Ja, du får själv se, när du och lillgrabben kommer hit. Du frågar om det finns is här..." Här måste läsaren göra en välgörande paus. Hur underbart anpassbar är inte människan — och i synnerhet en mor. Världar må gå under, men ur ruinerna reser hon sig och börjar genast om från början.

Gammelfar i en gård, varifrån sonen under februaridagarna delade ut ammunition och gevär och som därför blev hårdast beskjutet, kom för några veckor sedan åter från fängelset, där han trots sin ålder fått utstå tortyr med påföljd att hans ena öga blivit hårt skadat och hans hörsel försvågats nästan till dövhet. Nu mötte vi honom på vägen från sin kolonitradgård, som han strävat att återupprätta sedan den totalt spolierats av regeringstrupperna i februari. Han låter sig inte knäckas. Sonen är i Ryssland. Nu ämnar dottern med sin lille son också bege sig dit, men hon kan inte få pass, så att även hon får ta nattmörkert till hjälp och smyga sig över gränsen. Men den gamle ler, sträcker på ryggen och säger: Vi håller huvudet högt. Den försäkran är ett ofelbart styrkemiddel. Det sågo vi nya bevis på under vår fortsatta rundtur i de nu världsbekanta Goethehof, Karl Marxhof etc.

Vi gästade härvid ett utomordentligt putsat litet spårvägsannahem. Den unga vackra hustrun var den personifierade förtvivlan. Hon hade fått träffa sin man, då han fördes över från sitt halvårslånga fängelse till ett koncentrationsläger.

— Om jag inte fått se honom, klagade hon, han var så förändrad, han darrade i hela kroppen på detta sättet. Se här så annorlunda han blivit. Hon visade oss ett foto av ett sympatiskt mansansikte taget för något år sedan och lade vid sidan om det ett porträtt i olja, som utförts av en tecknare, vilken varit kamrat med mannen i fängelset. Mannen hade varit sjuk under fängelsevistelsen och hustrun tvingad att betala vården för honom. Detta i trots av att hon och hennes sjuåriga son saknade alla inkomstmöjligheter. Hon hade måst sälja undan av makarnas få enkla men snygga tillhörigheter. Senast gick en säng, nu stod symaskinen färdig att hämtas som ersättning för bränsle för de närmaste månaderna. Mat ge henne barmhärtiga grannfruar. När vi togo avsked hörde vi även henne sända med oss budet: Kopf hoch. Freundschaft. Hos en skräddare, vilken just sluppit fri från fängelset och som trots att han är ständigt övervakad av polisen hör till kvarterets mest effektiva spridare av de illegala tidningarna, stodo vi just och frågade hur han bar sig åt, om polisen infann sig

Min varma hälsning till Sveriges arbetarkvinnor. Sedan fascismen kommit till makten i Österrike, lida i synnerhet kvinnorna i detta land oerhört hårt. Men de uthärda dessa lidanden med mod och offervillighet i förvisningen om att arbetarkvinnorna i andra länder stå vid deras sida.

PAULA WALLISCH.

— Huvudet högt! Vem höves det att gråta? Dra inte skam över mig, var tappra! voro Koloman Wallischs avskedsord, när han fördes till galgen. Liksom de orden ständigt ger ny kraft åt tusenden lidande människor ha de tydligen gjort hans hustru oövervinnelig.

Vi träffade henne i flyktinglägret i Brünn strax efter att hon lyckats komma ut ur Österrike och vi häpnade över att se hennes lilla person så stark gå nya strider och ovisa dagar till mötes. Bara 41 år ha hennes senaste tjugu år med mer eller mindre korta mellanrum varit en enda rad av starka sensationer. Hon rekapitulerade själv i korta drag sitt händelserika liv! Hon kom 1914 till Ungern i egenskap av kindergartenslärarinna och där lärde hon känna muraren Koloman Wallisch, en präktig man, som redan visste en hel del om världen efter vittomfattande resor under lärlingsåren. De skulle gifta sig i juli samma år, men kriget bröt ut och de väntade med bröllopet till året därpå, under vilken tid hon stannade hemma hos föräldrarna. Sedermera gav hon sig ut i Röda korsets tjänst. År 1917 ställdes Koloman inför ståndsrätt och dömdes till döden, därför att han försökt organisera en strejk vid en ammunitionsfabrik. Han blev emellertid benådad, därför att han var en god soldat, som man kunde ha lämplig användning av vid fronten i Galizien. Efter krigets slut voro de med om kommunistrevolutionen i Ungern och måste vid flera tillfällen fly undan Horthys poliser. År 1919 i juli måste de således ta avsked av varandra och söka sig över till Österrike på var sin väg -- hon förklädd till bondflicka. De visste ingenting om varandras öde förrän i oktober, då de träffades hos hennes föräldrar. De hade dessförinnan på ömse håll mötts av förstulna rykten om att den andre skulle vara död. Under sådana perioder fingo de söka sig provisoriska hem i källare, hölador och kasserade järnvägsagnar ständigt med polisen i hämlarna. I februari 1921 funno de äntligen en fristad i Bruck an der Mur och det dröjde inte länge förrän Koloman var ordförande i partisektionen i denna krets och en populär ledare för Steiermarks arbetare. Själv blev även fru Wallisch en verksam ledamot i stadens bestyrelser. År 1929 utsattes Wallisch för ett attentat. Hemvärnarna sköto på honom. Till Steiermarksarbetarnas glädje undgick han döden även denna gången. Fastän den politiska spänningen blivit med varje år alltmer pressande gick Wallisch med fullkomligt lugn och obruten kraft ut att leda februaristriden. Hans hustru bistod honom bl. a. genom att rustad som en skid-

löperska tränga fram till fiendens linje och skaffa kunskap om dess maktresurser. När arbetarna till slut måste fly upp till bergen förlorade de två makarna varandra ur sikte. Hon arbetade samman med en skara män sig fram genom meterhöga snödrivor under flera dagar men när livsmedlen tröto återstod inte annat för skaran än att ge sig och vända tillbaka. Själv fick hon ett bud från Koloman att hon skulle möta honom vid ett visst bergspass. Därifrån fortsatte de flykten, men infångades efter ett par dagar och införpassades i fängelset. Här utsattes hon för pressande förhör under hot om tio års långt fängelse. På hennes förklaring att hon hellre valde döden än yttrade ett ord svarade hemvärnarna, att någon dödsdom skulle inte drabba henne, men däremot hennes man. Och en dag hörde hon en man ropa i fängelsegången: Är Wallischs galge färdig? Hon fördes ut för att ta avsked av sin man. Men hon kunde inte uthärda det. Hon skrek och Koloman försökte lugna henne. Sedan vet hon inte mer, då hon fördes medvetslös därifrån. Chocken framkallade en nervförlamning i benen, så att hon ej kunde stå på dem under månader. Hon matades med pulver, så att hjärtat tog skada och blev föremål för en mängd injektioner. Det gick inte med mindre än att hon måste föras över till sjukhus. Hit kommo ena dagen tvåhundra bergverksarbetare från Steiermark, en annan dag 500 pappersarbetare och demonstrerade utanför hennes fönster för att därmed låta henne veta hur djupt de ledo med henne över förlusten av Koloman, vars livsöde nu redan är bliven skolbarnens vackraste hjältesaga. Regeringen såg inte med blida ögon dessa arbetartåg. Fru Wallisch fick order om att söka avstyra vidare sådana genom att inte visa sig för demonstrationerna, varom inte skulle hon sändas åter till fängelset. Mitt hem är skövlat, min man är dödad, det är mig likgiltigt vad ni gör med mig. Jag fortfar att hälsa mina kamrater, Steiermarks arbetare. Då kom en dag en försiktig påstötning från regeringshåll att hon kunde få möjlighet att bege sig ur landet. Hon tog genast utan svårighet ut pass, men det var tydligen mot hemvärnarnas planer, ty endast några timmar efter att hon passerat gränsen besatte de denna. Nu är hon bliven drottning i flyktinglägret i Brünn. Man bär henne på sina händer. Och främlingarna få passera flera skärsgeldar, innan de släppas fram till henne. Hon bad oss förmedla här nedan återgivna hälsning till de svenska kvinnorna. Hon förblev trots allt ståndaktig. KAJ. (Andra reserapporten följer i nästa n:r.)

Det röda Wiens populära borgmästare Seitz, som för en tid sedan överfördes från fängelset till ett privatsjukhus, då hans hälsotillstånd ingav farhågor. Hans vistelse å sanatoriet är hans fru ålagd att ersätta. Hon skall alltså betala 144 schilling pr dag som lön till de sex fängvaktarna. Men då hennes man endast får en liten pension som överlärare vid Wiens skolor saknar hon medel till detta. Indignationen över Seitz kvarhållande i fångenskap växer med varje dag, allra helst som de makthavande förgäves sökt finna fel i Wiens stadskassa.

i hans verkstad, då det knackade oroväckande på dörren och vi strax efter hörde mansröster i tamburen. Vi kände hur våra hjärtan saktade takten och förhöllo oss alla stumma hela minuter efter att två män trätt in i rummet. Snart upplöste sig spänningen, när det blev klart att nykomlingarna även voro illegala arbetare och därför först tvåkade inför oss främlingar. Nu förenades alla i indignationen över den behandling de två kvinnliga medlemmarna av partistyrelsen Gabriele Proft och Hella Postranetzki fingo utstå i fängelset, där de nu hållits inspärrade utan dom och rannsakan sedan katastrofen. Sålunda vetta fönstren i deras celler mot avrättningsgården och de båda kvinnorna blevo därigenom trots upprepade protester tvungna att åse eller åtminstone höra på när den unga skyddsförbundaren Gerl och därefter de nationalsocialistiska rebellerna avrättades.

Ich grüße herzlichst die schwedischen Arbeiterinnen. Seitdem der Faschismus in Österreich herrscht, leiden die Frauen in dieser Leute besonders schwer. Aber sie ertragen diese Leiden mit Mut und Opferwilligkeit in dem Bewusstsein, dass die proletarischen Frauen im Geiste an ihrer Seite stehen.

Paula Wallisch

»... men skulle vi själva orka att kämpa och stå emot all denna världens vrånghet och svårigheter?»

VAKTFRUARN A DISKUTERA

Med anledning av Eva Johanssons artikel: "Landskrona fram och åter" i "Vård o h vakt", som svar å min egen under samma rubrik i julinumret av "Morgonbris" önskade jag säga att ett problem har flera än en sida. Ju flera som grubblar däröver desto flera recept, om också bara ett — en väg när målet. Under tecknad vågar därför icke lika kategoriskt ge den problemframställning Eva Johansson ställer i relief, samma betyg, som hon tillåtit sig bestå min artikel i frågan. Jag vet att vårt arbete mes:adels kan förefalla oss — och vad värre är f. n. troligast även är det — enbart hopplöst. Att under allt det defekta, undermåliga, som vi tycka oss spåra, och som förtar oss hoppet, dock dväljs en människa, som prövat på ett livs fattigdom, misslyckanden och vedervärdigheter få vi icke glömma. Ävensom icke att varje människa — "frisk" eller svag — äger ett individuellt tankeliv, en själ vars skrymslen — hur långt vetenskapen än tycks ha förmått rita in och kartlägga — för den och för oss fortfarande gömmer obeträdda, utforskade marker, som kunna bereda oss oväntade upplevelser. Det är tack vare sin respekt för dessa personliga förutsättningar som exempelvis frälsningsarmén i sitt stora hjälparbete, tycks lyckas så mycket bättre än vi. — Det är måhända i vår saknad av denna respekt, på grund av "den nyktra synen" och de åtdragna kjolarna inför "skräpet", som statens positiva resultat utblir. Jag tillåter mig ett "kanske" inför det mesta. Jag gör det med avsikt. Problemet

är så stort och vitt, så vanskligt och skrämmande, så mänskligt — med alla det mänskligas skiftningar, att jag inte vågar något annat. Med en övertygelse, som gransar till visshet tror jag därför ej att vare sig Eva Johansson eller undertecknad pejar dess botten och ej heller var för sig få pretendera på att sitta inne med rätt syn — och botemedel. Ett dagligt och 10-årigt "på nära håll" kan dock tänkas förmå skänka en möjlighet att inneha en på erfarenhet grundad åsikt.

Vad som förvånar mig är att min lilla dialog framkallat detta inlägg. Varthän vill Eva Johansson komma? Den var endast avsedd att för ett oftast oförstående och lika ofta hårt dömande, tanklöst samhälle, söka åskådliggöra några mänskliga och ursäktande fakta, vad våra s. k. "fallna" beträffar.

Opponenten säger, att hon reagerat mot mitt snedvridande av problemet och i akt och mening att vrida allt rätt talar hon således om omskrivna klienters psykiska defekter, svaga viljor o. s. v. Kostar på "arbetarklassens friska ungdom" en honnör å la publikfrieri, på klientets bekostnad, går i härnad mot yrkesutbildning åt de prostituerade, till förmån för "frisk" arbetslös ungdom och sätter till yttermera visso likhetstecken mellan en fri människas intima kontakt med levande liv och en fånges tidningsläsning och brevskrivning under censur samt rätt till besök på lämpligt avstånd och under bevakning.

Mig synes det icke, som att mitt så förkättrade opus ställt vare sig de eventuellt förefintliga psykiska defekterna eller svaga viljorna i tvivelsmål. Eva Johansson bekräftar ju senare själv att så ej skett när hon säger: "Hela samtalet mellan de båda flickorna i återopade artikel är ju ett bevis för karaktärlöshet, lättja, arbetsovillighet, ofullständig psykisk utveckling." Därmed kan jag således icke tänkas ha sökt förvända synen på folk.

Ej heller kan jag återfinna någon punkt, som aktualiserar den yrkesutbildning, vilken så ivrigt avvisas. Jag påtalade i min skildring endast de internerades egen syn på de arbets- och utbildningsmöjligheter anstalten kan bjuda och jag vågar påstå, att den är autentisk. — Mera normal, för övrigt än om förhållandet vore omvänt. Har man aldrig så litet fantasi och vilja att sätta sig in i andras seende och tänkande finner jag den saken given. Detta oavsett om man sedan hyser anipati eller sympati för nuvarande system, är kritiker eller beundrare av det sätt varpå gällande lag fungerar.

Vad nytta gör anstalten? — Jo säkerligen en hel del!

De internerades nerver få exempelvis några månaders, ja, års återhämtning från uteliv och polisskräck. De få samma tids regelbundna arbete, måltider och vila. De få dessutom god och ordnad skötsel av sina i gatlivet ådragna sjukdomar, radio, tidningar m. m. — Det går således ingen lekamlig nöd på dem. De ha det i stort sett bra. Men jag vänder mig högeligen mot påståendet att "den skapar en miljö, som är gynnsam för de goda anlagens tillväxt". Kan Eva Johansson genom andragande av påtagliga fakta vederlägga mig därutinnan är jag naturligtvis villig att erkänna detta — men icke förr — kan manne en vårdnadstid på Landskrona, enligt rådande system, med någon uns av berättigande att få anses troligt, betecknas som ett plus — en utvidgad vinstmöjlighet i kampen om brödbiten för en tvångs-internerad?

Staten säger ju klart ifrån att lösdrivaren ej begått straffvärd handling. Den erkänner vidare deras nödläge, genom försummad,

bristfällig uppfostran, och att den, för deras egen och samhällets skull, anser sig nödgad taga hand om dem för "uppfostran till arbete" allt i lovlig avsikt att återbörda dem som nyttiga medborgare. Rätt förstått: giva dem hjälp till ny livs-syn — nya tag. Varför då icke logiskt gå in för fullgod hjälp till möjligt fullvärdigt resultat? Varför då envisas med att anse dem mindervärdiga, vilka vi ej vänta något av? Vi böra väl ändå kunna vara så pass klarseende och rättvisa att vi erkänna hurusom, om vi tillåta oss att fordra fullgod prestation av detta klientel, och tillåta oss att klandra det om den utblir, det ej duger att undandraga dem effektiv hjälp, likvärdig den vi unna annan fullgod arbetskraft, med vilken vi ju begära att den skall stå sida vid sida så småningom. — Det är icke de friska som behöva läkare utan de kränka!

För övrigt; begär icke både Eva Johansson och vi alla mycket mera karaktärsstyrka av dessa stackars vingklippta, än vi själva någonsin skulle orka med? Ofta har jag stått inför "avgående" flickebarn med vemod och värk i hjärtat, när jag kommit att tänka därpå. Vi förmana, vi uppmana dem bli bättre, vi predika men skulle vi själva orka, även om vi göra oss förtjänta av Eva Johanssons beteckning friska, att kämpa och stå emot all denna världens vrånghet, svårigheter och dom, som de dragit över sig och vilken omedelbart möter dem, så fort de träda utom anstaltens grindar? Vill världen i själ och hjärta erkänna "omvändelsen", även om den ställs inför fullbordat faktum? — Deras förflutna skugga följer dem oftast livet igenom. — Vi ha nog själva en hel del vi synda mot dem därvidlag!

Eva Johansson, nog få vi väl ändå anse att det bland dem vi satts att hjälpa finns några som äro "friska" om också svaga? Sådana som dukat under i en svår situation — känt domen och aldrig förmått resa sig, därför att de aldrig fått den hand till stöd, som de behöft. Det är dem, vi skola hjälpa, om vi anse oss ha rätt bura in dem. Och vi måste göra det, just därför, även om det nog kan bli svårt samt agnarna från vetet. Det är dessa jag just ville lagga ett gott ord för. Och andra, de som fötts psykiskt undermåliga, livsodugliga äro ju "icke arbetsföra" och ha således icke på tvångsarbetsanstalten att göra. De skola enligt lagen aldrig inom dess dörrar. Detta borde vi väl också söka få folk att förstå.

Den springande punkten i min artikel var inte ställandet av diagnos. Den var fastmera avsedd att påvisa praktiska fakta — sådana livsförhållanden som för de omskrivna spela roll som orsak och verkan. Förneka dessas absoluta förefintlighet bör man ej kunna med gott samvete.

Lisa GUSTAFSSON

UTSTÄLLNINGARNA

När Morgonbris för två år sedan mera systematiskt började bearbeta bostadsfrågan möttes vi av en ganska bister kritik från olika håll, även från ledande kvinnokretsar, som menade att bostadsfrågan var om också inte oviktig så i alla fall inte tillräckligt betydelsefull för att stå med på de socialdemokratiska kvinnornas dagsprogram. Under sistlidna september månad ha de inemot tjugo demonstrationer Hyresgäströrelsen anordnat på olika platser i landet besökts av bortåt 200.000 människor. Den siffran bör om något övertyga oss om hur starkt svenska folket i denna dag känner behovet av en god bostad — ett medvetande som otvivelaktigt odlats fram just genom de senare årens intensifierade bostadspropaganda i vilken Morgonbris satt en ära att medverka.

Vi våga därför förutsätta att arbetarhemmens kvinnor vid det här laget äro övertygade om "att bostadsproblemet är ett av de områden vi måste ägna en alldeles speciell uppmärksamhet åt, och att en radikal bostadspolitik blir en i högsta grad "samhällsbevarande" angelägenhet — för att tala med docenten Alf Johansson i det samtidigt med H. S. B.-utställningarna utgivna lilla bokverket Bostaden och vår ekonomi. Säkert har denna arbetarkvinnornas ökade förståelse för detta problem i hög grad gjort dem ivriga att skänka sitt stöd åt den socialdemokratiska regeringen, som så målmedvetet skyndat att ta vara på den stora arbetsreserv, som finnes i bostadsproduktionen. I ovannämnda H. S. B.-skrift, som anbefalles kvinnoklubbarna till ingående studium, går professor Gunnar Myrdal med liv och själ in för tankegången, att när vi å ena sidan sak-

na bostäder, och å den andra ha fullt med lediga arbetslösa armar, böra dessa två fakta leda till slutsatsen: bygg bostäder, så mycket mer som nästan allt, som ingår i ett hus, är svenskt arbete! Artikelförfattaren benar sedan upp problemet och börjar med frågan: Ha vi över huvud taget råd att bo bättre, och kommer till slutsatsen, att vi ha inte råd att låta bostadsproblemet längre ligga olöst, även om svårigheterna hopa sig på den väg, som leder till produktion av goda bostäder, ty inte ens en högkonjunktur kan befria oss från massarbetslösheten, och våra ekonomiska förhållanden återvända icke mer till de idylliska tiderna före kriget, då man kunde låta allting, som hade med ekonomi att skaffa, reda upp sig självt.

Vi måste numera räkna med initiativ av mått och räckvidd, som endast staten förmår prestera, och vi måste sätta in vår kraft på att inventera arbetsmöjligheterna inom landet.

Bostadsproduktionen blir då det första, som blickarna måste falla på. Där finnes en effektiv arbetslöshetshjälp, om vi kunna bemästra de ekonomiska svårigheter, som sammanhånga med att få i gång en ökad bostadsproduktion.

Lösningen måste ligga i att genom rationalisering av allt, som har med bostadsproduktion att göra, tomtpolitiken, arbetskostnaderna och kreditväsendet, få ned bostadskostnaderna, och detta i sin tur bör automatiskt leda till ökad konsumtion.

I broschyren konstateras — vad som också påvisats i Morgonbris bostadsartiklar — att Sverige intar en föga hedrande plats bland Europas stater beträffande trångboddheten. (Smålägenheterna, d. v. s. lägenheterna om 2 rum och kök utgöra 80 % av våra städers lägenhetsbestånd. En fjärdedel av svensk stadsbefolkning bor i överbefolkade lägenheter) och detta bör vara en maning för oss alla att ge oss i lag med detta

problem, som vårt hårda klimat gör svårhanterligare än i andra länder, men vilket därför också är så mycket nödvändigare att bemästra. Uppgiften att hyresstegringen i Stockholm från 1870 till 1930 varit 450 % för enklare och mindre lägenheter tarvar ingen kommentar.

Den vackra besöksfrekvensen vid dess utställningar vittnar givetvis även om H. S. B.-rörelsens enorma betydelse icke minst i propagandahänseende. Men den nya till sina mått starkt inskränkta lägenhetstypen, som lanseras i de sällsynt välplacerade husen på Kungsklippan i Stockholm, hotar att skada allmänhetens nu på allvar väckta intresse för de moderna strävandena i bostadsproduktionen. Den som under en stor del av sitt liv varit hänvisad till att bo i rum, där man inte förmår ta ut stort mer än steget den kan berätta om hur detta också tar på nerverna, hur upproret växer mot väggarna, som hota att klämma ihjäl en.

H. S. B:s möbelaffär har gjort många bra saker, men i Stockholmsinteriörerna kom den inte till sin rätt, vad det nu berodde på. Här saknades trots de stora, vackra fönstren och den vida utsikten över staden det ljus och den fräschhet, som äro de främsta betingelserna för att förläna småhemmen ro och trevnad. Vi erinra oss med tacksamhet tidigare H. S. B.-utställningar som i modern form förmått omsätta denna rena, friska hemtrevnad, vilken är så egen för det välskötta svenska arbetarhemmet, där husmodern förenar naturlig färg- och stilkänsla med en oändlig hängivenhet och ömhet för den lilla värld som innesluter hennes kära.

En jämförelse mellan H. S. B:s och byggnadsfirman Diös utställningar i Uppsala utföll onekligen till den sistnämndas fördel, även om här kunde göras anmärkningar mot en del detaljers estetiska brister. Det är givetvis en kraftprestation att på en och samma gång åstadkomma utställningar på tjugu olika platser, men för H. S. B. gäller det i all synnerhet att prestera kvalitet jämsides med prisbillighet, allrahelst då dess program i berörda fall även avsåg att slå ett slag för begreppet bostadskultur. Just med hänsyn till de hundratusentals besökarna har H. S. B. ett fostraransvar som ingen annan bostadsinredare.

Hur gärna önskar man inte att H. S. B:s inemot 200.000 besökare blivit i tillfälle att även se utställningshemmen i Liljevalchs konsthall. Det är en i ordets bästa bemärkelse pedagogisk exposition. Undertecknad hör till dem, vilka som skolflickor hade till obligatoriskt veckonöje att bese David Blombergs möbelfönster vid Kungsgatan. Sedermera när

Interiör av vardagsrum i tvårumslägenhet i nybyggt Uppsalahus.

DAVID BLOMBERGS-
INTERIÖR I Lilje-
valchs konsthall.

firman synbarligen förlorat förmågan att förnya sig har Svenskt Tenn vid Strandvägen fått bestå denna utomordentliga njutning det skänker att se vackert formade ting och nya prov på mänsklig skaparförmåga. Den njutningen behöver inte störas av omständigheten att man saknar medel till förvärv av de beundrade föremålen.

Med något av rörelse återfann man i konsthallen sin vän och läromästare från skoltiden firman David Blomberg, förnygrad men ändå trogen sin tradition; kärlek till uppgiften och respekt för konsumentens behov. Och denna gången kom t. o. m. Svenskt Tenns alltid lika nyhetsrika interiör i skymundan. Det

var som att få ett gott handslag, när man trädde in till David Blomberg, Carl Malmsten och Elsa Gullberg. Fackmannens skicklighet och känsla för materialen parad med ambitionen att bjuda en svensk allmänhet det som bäst och värdigast svarar mot dess önskingar och behov. Även om priserna här ej äro överkomliga för arbetarhemmet är dock schemat sådant att det kan framgångsrikt omsättas i småhemmet — endast man känner detta. Även om man inte drömmer om att bli lycklig ägare av en matta från Märta Måås-Fjetterströms ateljé, lämnar man hennes mattutställning lycklig över att en konstnärinna i vårt solfattiga land kan åstadkomma

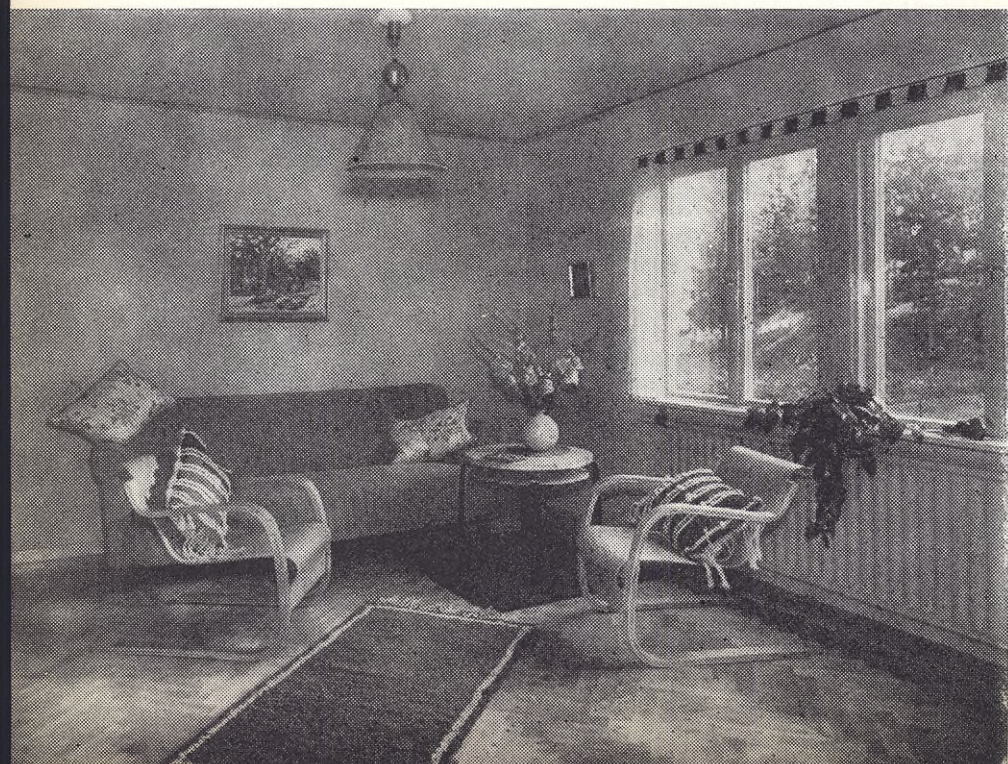
vävnader inför vilka de sakkunniga göra jämförelser med orientens månghundraåriga mattkonst. Efter den lärdomen köper man inte vilken matta som helst, man har fått en djupgående insikt om betydelsen av färgen och mönstret i golvet beklädnad.

En liknande upplevelse av kunnandets värde erhöi man på konsthantverkarnas nyligen avslutade välordnade demonstration i Stockholm. Man behöfve endast se till hantverkslotteriets första vinst bestående av Malmstensmöbler, Gullbergslinne, Orreforsglas etc. för att häpet konstatera hur långt vi ändå nått här i Sverige, när det gäller att förädla konsumtionen. Stockholms husmödrar

R Ö R L I G A H U S E T

Den i Morgonbris julnummer utlovade nya standardvillan står nu färdig i Ängby och har i dagarna demonstrerats för pressen. Utmärkande för det nya material som ingenjör Tor Gerholm och arkitekt Rollin använt sig av, Geromaterialet, är nämligen att man därmed kan skapa vilken hustyp som helst. Deras önskan är icke att standardisera bostäderna, endast att standardisera byggelementen.

Geroväggen, som är isolerad med solomit, är 13 cm tjock och har en bredd av fyra engelska fot — 122 cm — samt är 2,50 hög. Golven äro tre gånger väggarnas bredd. Och av dessa byggbitar sammansätter man alltså vilket hus man önskar på en förvånande snabb tid. Genom de 7 olika standarddelar som användas kan man också få fram ett konstant kubikpris på ett hus. Detta hus, som ritats för en liten tjänstemannafamilj där husmodern själv sköter hemmet, innehåller i bottenvåningen ett stort rum med serveringsskåp ut mot det lilla köket, i övre våningen två sovrum, stort badrum och enorma garderobstrymmen, i källaren garage med dörr även in till källartrappan från köket, tvättstuga och förrådsrum. Huset visades trevligt inrett av fröken Karin Lindberg med vackra möbler från aktiebolaget G. A. Berg.

äro onekligen gynnsamt lottade evad det gäller att utveckla sin smak och varukunskap. Nu senast har N. K. haft en avgiftsfri uppvisning av Orrefors senaste nyheter i glas — en glansfull kollektion, som också bereder åskådaren stimulans åt fantasin och skaparivern. Avgiftsfritt är även besöket i göteborgsfirman Boets interiörer hos P. U. B., de äro emellertid mindre att rekommendera, deras anstrykning av kvasi kan förvirra den trygghetskänsla av säker stil och värdig utformning som gör utställningen i konsthallen så vederkvikande.

Den här uppräknade raden av expositioner förmedlar emellertid ett likartat intryck: nödvändigheten av att konsumenterna bättre lära sig se och välja. Att fackmännen ännu inte tillfredsställande lyckats lösa arbetarhemmets inredning torde ha sin förklaring i det faktum att arbetarhemmens husmödrar och -fäder själva inte ha någon klar föreställning om vad som produktionen egentligen har att bjuda och hur den bör bearbetas. Thorsten Odhe har här om skrivit ett intressant kapitel i den i dagarna från Kooperativa förbundets förlag utkomna publikationen Hem och hushåll 1934 — en bok, som förresten i sin helhet anbefalles våra läsare framförallt husmödrarna att studera. Under rubriken Kampen om konsumenten säger Thorsten Odhe bl. a.:

”Strävan att skapa så billiga varor som möjligt måste gå hand i hand med en sovring av själva konsumtionsbehoven. — Det gäller ej en nedskärning av konsumtionen, men en fostran av densamma. — Denna fostran syftar mot en

ORREFORS NYASTE GLAS: Skål med motivet Kristus går på på vattnet. Glas med motivet: Prometeus tar ner elden. Ritade av Vicke Lindstrand, vilken konstnär Morgonbris har tillfredsställelsen att räkna med bland sina medarbetare.

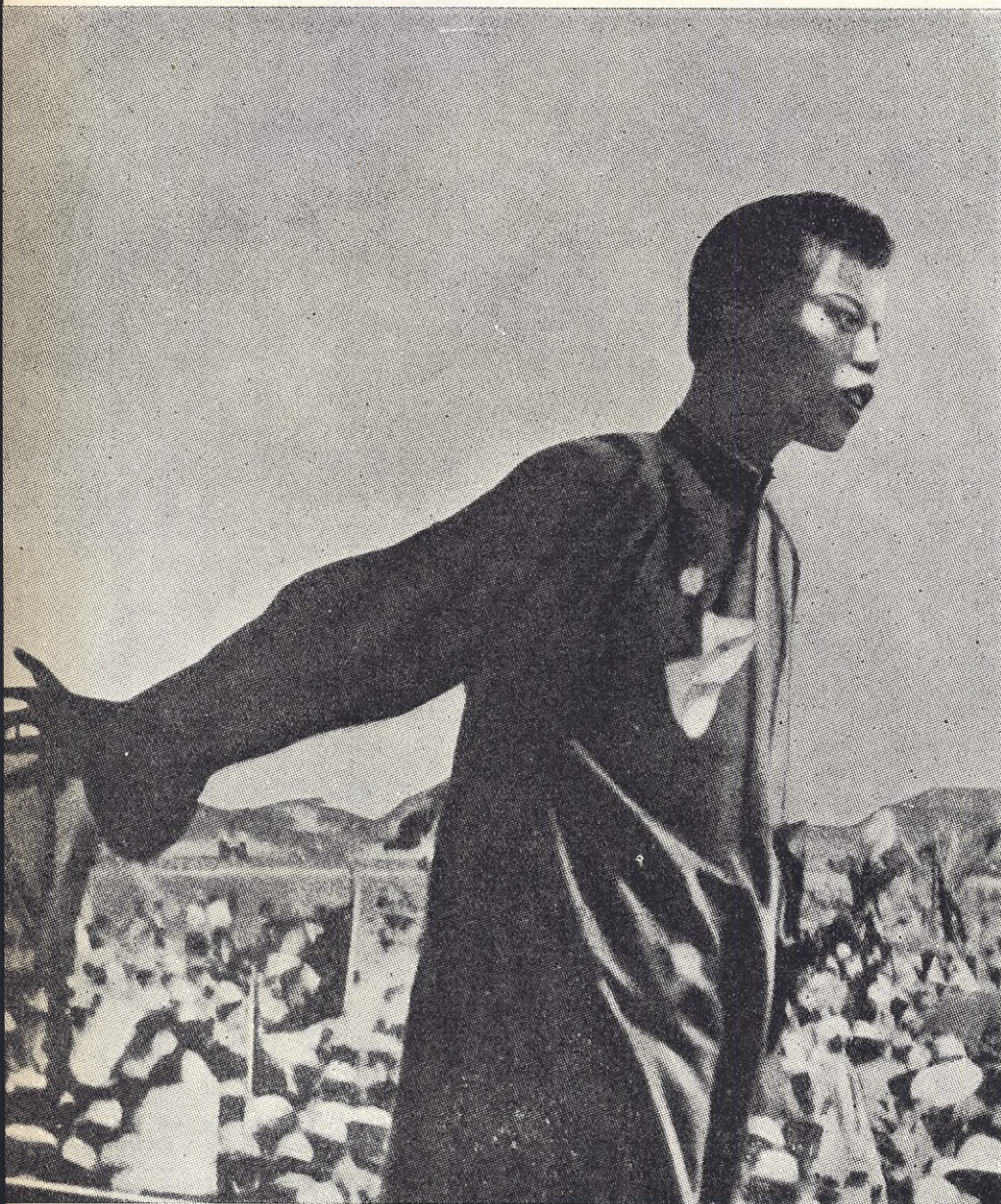
utjämning av levnadsnivån med blicken riktad mot möjligheten att låta alla bli delaktiga av framstegets frukter. Den innebär såtillvida förverkligandet av ett nytt människoideal, som den ser sitt mål i en rationalisering av den materiella konsumtionen för att på så sätt så småningom undanröja behovstäckningens samhällsliga och andra konfliktmoment och skapa ökat utrymme för de andliga krafterna, för kulturens och andens möjligheter att förfina individen. Utan att alla så småningom låta sig gripas och påverkas av detta arbete kan behovstäckningens problem aldrig fullt lösas.”

På arbetarkvinnornas håll har man börjat inse detta. Vi erinra om förklaringen härifrån till produktionen, vilken stod att läsa i Morgonbris förra nummer: Vi skall lära känna våra hems behov och vi skall säga er dem, vi skall visa er var ni måste sätta in edra maskiner, edra organisationer och våra arbetande män för att få att blomma den döda, uttorkade världen.

Liksom Morgonbris hittills systematiskt bearbetat bostadsfrågan ämnar tidningen i fortsättningen ivrigt följa husmödrarnas nya orientering inom produktionen och förmedla sakkunnig ledning till den. —j.

Med blicken mot en ny tid.

T Ö R N R O S A V A K N A R I K I N A

I hundra år sov Törnrosa jämte hela sitt hov. Men Kinas kvinnor har sovit i tusentals år. De har behandlats som själlösa djur, sålts och köpts, trälats och fått barn, böjt sina huvuden i undergiven lydnad för alla. Den unga svärdottern, som kom till mannens familj, måste passa upp på alla och medan svärföräldrarna åt, måste hon stående åse det. Den gammaldags hustrun reste sig, när hennes man kom in i rummet,

och lämnade honom sin plats, och om han ville ta sig en eller flera bihustrur sedan den första hustrun blivit utsliten och ful av allt barnafödande, måste hon undergivet foga sig och konventionen fordrade till och med, att hon låtsades vara vän med nykomlingen. En och annan kvinna lyckades visserligen skaffa sig inflytande och makt — men de hörde till undantagen.

Men Kina jäser. Mitt ibland striderna mellan de olika militärpartierna, mitt bland alla intriger och allt mutsystem, alla grymheter och allt förtryck, som det gamla feodalsystemet och det nya från västerlandet lånade kapitalistiska systemet i förening framkallat, jäser och sjuder det av nya idéer, socialistiska idéer, frihetsidéer. Långsamt bör-

jar Kinas kvinnor frigöra sig från de gamla bojorna. De studerar vid universitetet, och i Sovjet-Kina deltar de vid männens sida i det ofta livsfarliga arbetet för partiet.

I den intressanta boken "Chinese Destinies" (Kinesiska öden), som inom kort utkommer på svenska, har den amerikanska journalisten Agnes Smedley gett en del fängslande ögonblicksbilder från dagens Kina. Bland det rikhaltiga galleri av människor som hon hastigt låter passera förbi ens ögon, finner man många kvinnogestalter av det mest olikartade slag. En intagande men tragisk representant för den gammaldags kinesiska kvinnan är Hsu-Mei-ling. Hon är trettio år, moder till fyra barn och alltjämt ung och vacker. Hennes hår är tillbakastruket och kammat i en stor knut, i vilken hon ofta sticker doftande blommor. Hon har höghalsade kinesiska klänningar, som faller raka och vida från halsen och ned till fotlederna. Hennes fötter är förkrympta. Hon har den gammaldags kinesiskans värdighet och tillbakadragenhet, men också hennes okunighet och vidskepelse.

Mei-ling är gift med en modern man, fem år yngre än hon själv. Han är uppfostrad i en amerikansk missionsskola och svärmar för allt enligt hans uppfattning "modern" — d. v. s. amerikanskt. Han har hyrt en modern våning, möblerat den med billiga, stoppade europeiska möbler och prytt den med granna tyska oljetryck. Han har skaffat sig grammofon med jazz-skivor och går på bio flera gånger i veckan. I början tog han också sin hustru med sig — men nu har han slutat med det. Ty Mei-ling tycker inte om filmerna. Hon chockeras av att se halvnakna kvinnor offentligt kyssa män, hon rygggar tillbaka i skräck inför den främmande värld som möter henne i de amerikanska filmerna, så olik den gamla kinesiska, och trots att en kinesisk kvinnas första plikt är att lyda sin man, stannar hon hellre hemma och ådrar sig hans missnöje än hon hårdar ut med biografbesöken. Och som en ande från förflutna tider går hon omkring i den moderna våningen.

Så blir hon lämnad ensam hemma. Hennes man tillbringar sina kvällar hos sina vänner. En dag upptäcker Mei-ling att han skaffat sig en älskarinna, en vitryska dansös med dockansikte och lockigt hår. Hon kastar sig för sin mans fötter och ber honom stanna hemma, hon gråter och tigger, men det hjälper inte. Då tar Mei-ling till andra medel. En dag låter hon klippa sina långa, rika hår och kort efteråt permanentar hon det.

CARNUSOL rengör och polerar möbler m. m. utan att lämna fett efter sig.

Absolut oskadligt för ytan. Pris pr flaska Kr. 1:25
Säljes i alla Färg- och Kemikalieaffärer.
Fabrikanter: **WINGÅRDS, MALMÖ**

Hon klipper av sina långa kjolar, så att man ser hennes stackars förkrympta fötter. Och en dag sätter hon på en jazzskiva och ber sin europeiska väninna att lära henne dansa.

Men Mei-ling kan inte dansa. Hennes fötter är oviga och förkrympta och hennes hjärta är tungt. Hon kan inte förvandlas till en modern kvinna. Hon har förlorat den naturliga grace och värdighet som tillhörde henne och är blott en stackars olycklig kvinna, som förgäves försöker tävla med en tomhuvad, amerikaniserad dansös.

En helt annan typ är Schan-fei. Hon är dotter till en rik godsägare. Redan som barn förlovas hon med en rik godsägare, som hon aldrig sett. Men när hon är elva år, dör hennes far, och hennes mor, som lyssnat till vad sönerna berättat om de nya idéerna, skickar sin dotter till en modern skola. Där kommer hon in i den politiska studentrörelsen och blir så småningom en av de ledande.

Under tiden väntar fästmannen otåligt på att bröllopet med den rika arvtager-skan skall bli av. Två gånger försöker man röva bort henne, då hon är hemma under ferierna, men misslyckas. Tredje gången kommer hon hem till mors begravning och då lyckas fästmannens familj äntligen bemäktiga sig hennes person och hon hålles fängslad i avvaktan på att hon skall ta sitt förnuft till fånga. Till slut lyckas hon rymma med hjälp av några studiekamrater.

Nu uppger hon sina studier och ägnar sig helt åt politiskt arbete. Hon går in i den kommunistiska ungdomsrörelsen och blir en av de mest aktiva medlemmarna. Hon trotsar lagen, enligt vilken hennes trolovning är bindande och gifter sig med en av bondeledarna. Så lever hon ett enkelt liv under svårigheter och umbäranden, och till och med när hon bär ett barn under sitt hjärta, upphör hon inte att arbeta för revolutionen. Vid denna tid arbetade ännu kommunisterna och Kuomintang tillsammans och Schan-fei blir chef för Kuomintangens kvinnliga avdelning. Som medlem av domstolen dömer hon revolutionens fiender och konfiskerar deras egendom, bland annat också sin egen familjs och forne fästmans.

Så förändras situationen, Kuomintang och kommunisterna skiljas och den vita terrorn börjar. Schan-feis familj fordrar hennes utlämning. Arresteringsorder utfärdas. Men arbetarna borrar lufthål i en likkista och i denna undkommer Schan-fei med sitt barn.

Nu arbetar hon på olika sätt för partiet, ett tag är hon spion i Kuomintang, sedan blir hon partiets typograf och sätter tidningen, medan barnet ligger

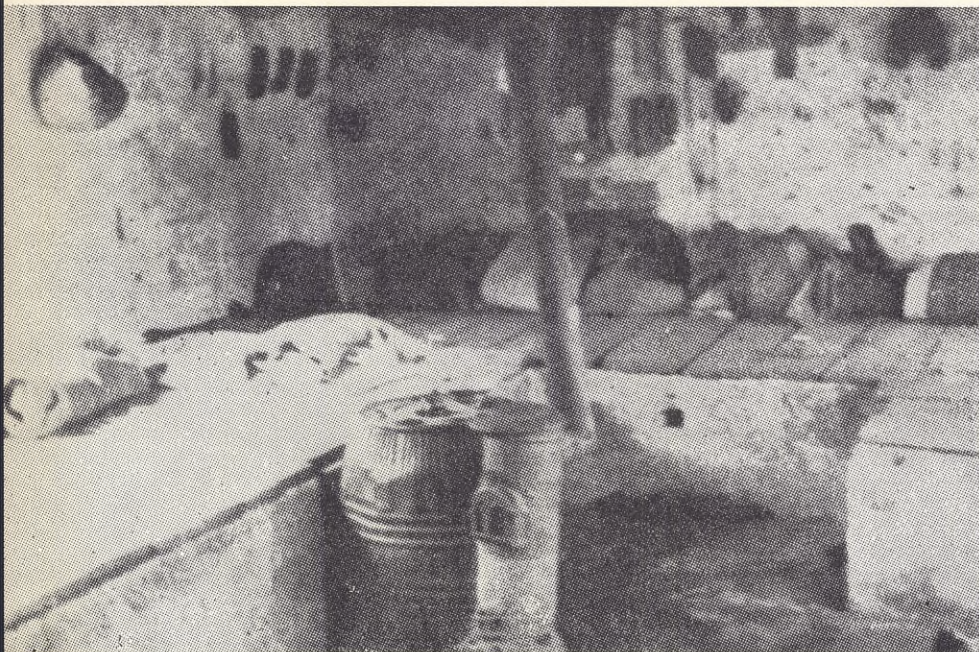

Industriarbeterskor på väg till sitt arbete i Shanghai.

Typiskt arbetarkvarter i Shanghai.

Interiör från barackerna i Peking, varest 700 barnarbetare i åldern 5 till 12 år bo. Detta är vid en tändsticksfabrik, där barnen äro slavar, som köpts från bönderna och fattiga runt Peking. Barnen sova i långa rader på britsarna. Deras tillhörigheter hänga runt om på vägarna.

bredvid i vaggan. Men en dag gör soldaterna razzia i hennes hem, medan hon är ute, och när hon återkommer, finner hon barnet dränkt i en vattenhink. Hennes och hennes mans förtvivalade ansträngningar kan inte väcka det till liv. Hennes make torkar hennes bittra tårar och hon återvänder till sitt arbete.

En dag är hon på besök hos en väninna, utanför vars hus avrättningar av kommunister brukar försiggå. Hon vaknar på morgonen av rop: "Vi dör för kommunismens sak! Leve revolutionen!"

Döda kroppar efter revolutionära arbetare och bönder, som lämnats kvar på gatorna för att avskräcka den övriga befolkningen.

nen!" Därpå hör hon skottsvalvor. När hon kommer ut, finner hon sin man bland de dödade.

Men hon fortsätter sitt arbete, reser från fabrik till fabrik och agiterar, sitter i fängelse, men lyckas komma ut. Nu är hon tjugofem år, mörk och kraftig, stark som jorden själv.

Kanske kan man anklaga Agnes Smedley för att skildra väl mycket i svart och vitt. Åtminstone finns det inga försönande drag, när hon skildrar kvinnor, som varit förrädare mot revolutionen. En av dessa är Hwa-chuan, "martyrens änka".

Hennes make är en ämbetsman i god ställning, men är i hemlighet revolutionär.

Denna bondfamilj arrenderar en halv acre (en acre = 40,5 ar) mark.

GIFT ER ALDRIG

förrän Ni besökt vår utställning av

Kinesiska sportflickor, som beledsaga sina kamraters gymnastikövningar med sång.

när, Hon är en ytlig och fåfång kvinna, som endast tänker på sina kläder och sitt utseende, hatar hans revolutionära vänner och på allt sätt motarbetar dem. På alla tejudningar beklagar hon sig över sin makes revolutionära tendenser, till dess det en dag kommer till myndigheternas öron och han blir häktad som Kuomintang-medlem — detta var före den tid, då Kuomintang kommit till makten.

Men allt kan vinnas med pengar i Kina och med möda samlar hans fattiga vänner ihop den oerhörda summa — 30.000 dollar — som behövs för att friköpa honom ur fängelset. Hans hustru är emellertid snål, hon prutar med myndigheterna, till slut blir dessa otåliga och Deng, mannen, avrättas.

Några år förgår, revolutionen kommer, slutligen får Kuomintang makten. Man har glömt hur Deng dog, och minns honom endast som en revolutionär mar-

tyr — på vilken Kuomintang gör anspråk. Hwa-chuan blir hedrad som martyrens änka. Hon får stora pensioner för sig och sina barn, får en post i regeringens tjänst och överhopas med ärebetygelser. Numera talar hon också med rörelse om de svåra dagar, då hon vid sin mans sida i hemlighet arbetade för revolutionen. Kronan på verket sätter hon, då hon gifter om sig med en gammal och korrumperad men rik och mäktig ämbetsman i Kuomintangs tjänst. "Nu", säger hon, "känner jag, att jag bättre än någonsin kan arbeta för revolutionen." Och hon skaffar sig nya toaletter och ny parfym för ändamålet.

Många namnlösa kvinnor i de allra fattigaste skikten skyntar också förbi. Bondens sista utväg, när alla pengar är slut, är att sälja sin dotter till slavinna hos de rika eller till prostituerad eller, om hon är mycket vacker,

till älskarinna åt någon rik man. Dottern är ju en börda, att uppfostra henne är "att vattna en annan mans trädgård", säger ordspråket. Men det finns distrikt, där inte döttrarna säljas. Det är i silkesdistrikten, där kvinnorna fått arbete i spinnerierna och väverierna. Där har de blivit en ekonomisk tillgång, döttrarna är likvärdiga med sönerna och man kan se det på deras stolta och oberoende miner. Det finns bondehem som helt beror av kvinnornas blygsamma lön. Dessa drabbas hårt, när fabriker läggs ner under den nuvarande depressionen.

Agnes Smedleys rikhaltiga galleri innehåller många andra kvinnogestalter. De ovannämnda får tjäna som ett stickprov på de skiftande kvinnoöden, som det moderna Kina kan uppvisa.

Barbro LINDER

MÖBLER · MATTOR · GARDINER

Stockholms största.

BRÖDERNE LJUNGGREN

15 MALMSKILLNADSGATAN 15

Ruth Dalton.

KAMRATERNA I ENGLAND

AV SIGNE WESSMAN

"Arbetarpartiet är Norges framtid, dess levande kraft." Detta omdöme fälldes nyligen av Sven Backlund. Skall man kunna säga detsamma om England och dess arbetareparti, Säkerligen skulle en dylik beteckning inte vara överord, om det engelska riket vore begränsat till sina öar i Nordsjön. Med nuvarande transoceaniska utsträckning av brittiska imperiet ställer det sig vanskligare med ett dylikt uttalande. Men givet är, att snart nog kan det vidsträckta världsväldet starkt beröras av det engelska arbetarepartiets verksamhet. De aktuella frågor ett socialdemokratiskt handlingsprogram upptar äro ju ingalunda av den art att dess verkningar stanna innanför landets gränser. T. ex.: krispolitiken står ju i förgrunden för alla aktuella initiativ. Arbetslösheten är ett pro-

blem av internationell natur, nu mer än någonsin. Dess bekämpade, eller låt oss vara anspråkslösa och säga nödvändigheten av dess begränsning, berör ju hela samhällslivet, internationellt, och har blivit det mest svårbemästrade problemet inom folkförsörjningens område, världen över. Storbritannien var det land som först fick känna på massarbetslöshetens lidanden. Intet annat land var så beroende av oförminskad köpkraft och normala handelsförbindelser. När det på dessa områden blev kaos bröt den svåra tiden in för England mer än för andra länder. Kolindustrin, dess främsta näringsgren, hade sett sin härskarställning detroniserad. Dess arbetslöshet blev kronisk.

När sedan, för cirka tre år sedan, på grund av en mängd industriers depression, arbetslösheten växte oerhört och arbetarepartiet försökte hjälpa de arbetslösa att erhålla ett måttligt understöd, för att ej gå under i den svåra nöden, satte finansvärlden, ej minst Förenta Staterna, in hela sin energi på att störta arbetarepartiet från sin regeringsställning och därmed få till stånd en annan arbetslöshetspolitik inom Storbritannien. Man var tydligen rädd för att andra länder skulle smittas av den mera humana anda som karakteriserade Englands arbetslöshetspolitik, tack vare dess kraftiga arbetareparti. Roosevelts positiva arbetslöshetspolitik var då något otänkbart för Förenta Staternas finansierare.

Vi minnas ju hur finansierarnas attack åstadkom panik, pundet föll och — regeringen föll. Den nationella regeringen kom till.

Hela tiden sedan dess har det engelska arbetarepartiet ihärdigt måst kämpa för att återfå det allmänna förtroendet och de förlorade skarorna. Varje fyllnadsval har blivit till en plattform för utvecklande av en intensiv upplysningspropaganda. Men kampen har icke inskränkt sig till att få partiet stort och kraftigt utan även syftat till att förbereda ett betydligt utvidgat, aktivt handlingsprogram, för lättande av den ekonomiska krisen, som dagligen medför lidanden för det arbetande folket.

Det är möjligt att arbetarepartiets inställning till krisspörsmålen 1931 var i viss mån något ensidig i sin utformning beträffande hjälpen till offren för arbetslösheten. Partiet har nu förelagt sig uppgiften att kraftigt ingripa till förändringar i landets hela ekonomiska liv.

Mr Dalton, som bekant en av arbetarepartiets främsta ekonomiska experter, var nog vänlig att under morgonbrisrenserarens besök i London i juni, ge dem inblick i engelska arbetarepartiets nya program, som skall föreläggas kongressen till antagande i höst.

Programpunkterna voro icke främmande för oss. Det var i stort vår egen regerings politik, anpassad efter engelska förhållanden.

Det är ju ingen hemlighet, att de från främmande länder, med socialdemokratisk inställning, vilka studerat de senare årens politik hos oss intagits av aktning för vår allvarliga strävan att bemästra kristidssvårigheterna. Likaledes som vår strävan att hålla demokratins grundsatser levande. Vi ha blivit ett föredöme för andra i viljan att hålla diktaturtendenserna borta från såväl partipolitiken som den politik som länkar folkens öden i vidsträcktare bemärkelse. Mr Dalton gjorde heller ingen hemlighet av, att han med beundran noga följer den nuvarande svenska regeringens politik, som han finner synnerligen klok och handlingskraftig.

Då vi lyssnade till mr Daltons orientering i kommande engelsk arbetarpolitik kunde vi ej undgå intrycket, att det var kolossalt omfattande och att genomförandet härav kommer att medföra mycket hårda strider, liksom säkerligen många upprepade bakslag för partiet, innan detsamma blir tillräckligt starkt att genomdriva sin vilja.

Då vi i våra kommentarer gävo uttryck häråt logo mr och mrs Dalton litet smått. Visst var det ett djärvt socialiserings- och rationaliseringsprogram, som gällde såväl de engelska nyckelindustrierna som transport-, bank- och kreditväsen-

det. Men det gäller att handla snabbt för genomgripande förändringar i det nuvarande låtgåsystemet. En prisutjämnings- och lönepolitik, som höjer köpkraften och medför jämnare fördelning av nödvändighetsvaror för de bredare folklagren, är enda möjligheten att öka förbrukningen till båtnad för land och folk i sin helhet, ej allenast för ett antal profitörer. Det gäller att säkra samhället mot de förödande krisernas härjningar och mot att folket mitt i allt överflöd skall hungra och gå klätt i trasor.

Men programmets vida omfattning fordrar naturligtvis en uppdelning i ett s. k. dagsprogram samt allmänt program på längre sikt. Klara linjer för den närmaste vägen måste först fånga uppmärksamheten. Det är av största vikt att upplysa allmänheten om de åtgärder som kräva dess insatser i dag.

En av dagsprogrammets viktigaste punkter är det sociala bostadsbyggnandet. Detta, utfört i stor och välbehövlig omfattning, skulle verksamt bidra att minska arbetslösheten. Förbättrad hälsovård och undervisning äro också av grundläggande betydelse.

Men liksom hos oss kan ej heller i England några genomgripande reformer genomföras, om icke viljan finnes hos folket och denna vilja manifesterar sig genom anslutning till socialdemokratins politik.

En författningsändring måste säkerli-

Elin Lindley har tydligen angenämt hos de engelska kamraterna.

gen också ske i Storbritannien för att man över huvud taget skall komma någonstans. Dess överhus har ännu makt att bromsa utvecklingen. Där liksom i Danmark är man tvingad att gå fram för överhusens slopande eller åtminstone beskärning av dess vetomöjligheter.

Någon har sagt att de engelska socialisterna känna sig isolerade på sin ö och de därför så ofta taga initiativ till fredskongresser o. dyl. Hur det än må förhålla sig med detta är det emellertid ett faktum, att det aldrig varit så livligt internationellt för de allmänmänskliga humaniseringssträvan-

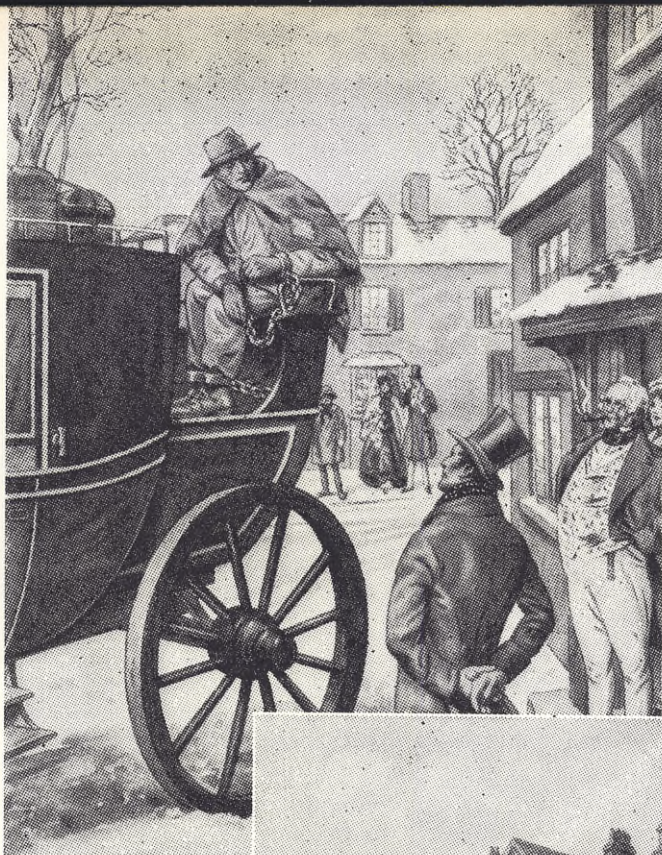
dena som då arbetarepartiet suttit vid regeringsmakten i England.

Under den första engelska arbetarregeringens tid blåste det mer allmänt ganska radikala vindar över Europa. Under denna tid var det också som några mera märkbara resultat ernåddes i folkförbundet. En stark optimism gjorde sig gällande. I Frankrike satt radikala män vid styret. Här i Norden var socialdemokratien en stark faktor även utrikespolitiskt. Mac Donald, Henderson, Herriot, Benes men framför allt Hjalmar Branting voro män med resning och världsinflytande som länkade Euro-

En del av Morgonbrisresenärerna i London. Närmast till v. ses kvinnoförbundets ordf. fru Signe Vessman, statsrådinnan Sigrid Hansson, riksdagsledam. Ruth Gustafsson.

Övre bilden visar en av Tolpuddlemännen George Loveless under fångtransporten. Vid infärden i Salisbury ville fångvaktarna ta av honom handbojorna för att dessa ej skulle väcka alltför stor uppmärksamhet hos gatutrafikanterna. Men Loveless motsatte sig detta under den bestämda förklaringen att han skämdes ej att visa sig i dem. Nedre bilden återger Tolpuddlemartyrernas återkomst till England.

Ett märkligt hundraårsminne och en vacker gåva från engelska arbetarkvinnor till svenska kamrater.

Den engelska arbetarrörelsen firade i september ett märkligt hundraårsjubileum. För hundra år sedan blevo sex arbetare från den lilla staden Tolpuddle dömda till sju års straffarbete och deporterade till Australien. Deras brott bestod i att de försökte fackligt organisera lantarbetarna i denna trakt. Domen föll 1834. Den engelska fackföreningsrörelsen hedrade minnet av martyrerna genom att förlägga årets internationella fackföreningskongress till staden Dorchester i närheten av Tolpuddle. Till samma tidpunkt hade Englands fackföreningscentral även låtit bygga sex enfamiljshus, där gamla lantarbetare skola beredas en fristad.

Vidare har i samband med jubileet utgivits en vacker minnesskrift, vari den engelska arbetarrörelsens främsta män skildra dels de sex Tolpuddlearbetarnas hårda öde och dels förhållandena i England för hundra år sedan.

Detta praktverk förärade de engelska arbetarkvinnorna Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund vid Morgonbrisresenärernas besök. Och vi ha studerat den med klappande hjärta och tårade ögon. Dorchestermännen voro inte de första men inte heller de sista, vars heroiska kamp mot förtrycket möjliggjorde arbetarklassens organiserande, men deras minne väcker alldeles särskilt vår ömhetskänsla, därför att de i egenskap av pionjärer med en oböjlig trohet till idealen fingo lida den mest fasansfulla tortyr under sin kamp.

Samtidigt vi läsa berättelsen om dessa pionjärer ringer i våra öron stämmorna, som vi för några veckor sedan hörde skildra de många tusen österrikiska arbetarnas tappra strid mot våld och förtryck.

Som ett exempel på hur seg den konservativa andan är meddelas i samband med Tolpuddlejubiléet att sex typografer vid en tidning i Dorchester nyligen avskedats då de inte ville avstå från sin föreningsrätt.

pas öden från demokratiska och humana utgångspunkter.

En engelsman, vars namn blivit särskilt knutet till världssträvandena för varaktig fred är Arthur Henderson, nedrustningskommissionens ordförande. Oförtrutet har han sökt uppehålla och stärka banden för nedrustningens fortsatta arbete. Att en sådan man särskilt minnes och hyllar Hjalmar Brantings insatser är ju förstäeligt. Det verkade på oss enkla resenärer från Sverige mäktigt, nästan överväldigande, när mr Henderson gav uttryck för sina känslor härom.

Men en verklig fredsvän stannar inte i det förflutna. I nuet är framtiden förborgad. Det gäller att handla. Demokratins utbyggande och stärkande och socialdemokratins ökade inflytande äro de säkraste värnen för fredens trygghet. Mr Henderson hoppades kvinnorna skulle omfatta dessa synpunkter och därmed stärka fredens sak.

Det är givet att världsfredens befästelse även intar en framskjuten del av engelska arbetarepartiets verksamhetsprogram. Dess strävande går i denna del ut på att få slut på kapprustningarna och göra nationernas förbund till ett verkligt fredsorgan för tvistigheters utjämning i världen.

Liksom Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, under Hjalmar Brantings ledning på tidigt stadium insåg att styrkan ej ligger endast i kritiken över bestående missförhållanden, utan fastmer i positiv praktisk politik med personliga insatser varje dag som är, har Storbritanniens arbetareparti, om man undantar dess numera utslutna vänsterflygel, alltid haft samma inställning till dagens mötande spörsmål som vi.

Men detta kan nog förklaras av de i mycket gemensamma dragen som äro utmärkande för Storbritanniens och Skandinavien folk. Det ligger ej för deras realitetsbetonade sinne, att i arbetet för dagens praktiska uppgift att bemästra dess företeelser, först ängsligt skela efter huruvida det strider mot dogmatiska teser eller en antagen resolution för tjugu år sedan. Precis som om tiden skulle stått stilla sedan dessa då giltiga uttalanden gjordes.

Ett är säkert: intet betyder så mycket, för demokratins stärkande, fredens bevarande, socialdemokratins inflytande, humanismens utbredande, kulturens landvinningar, som ett starkt och mäktigt arbetareparti i det dominerande Storbritannien.

Signe WESSMAN

Arvsfonden... (Forts från sid. 7)

har tidvis gått arbetslös. Vi äta på kredit. Jag själv höll på att bli blind för ett par år sedan. Jag har druckit mycket medicin... vi ha fått skulder. Vi äga ett litet ställe som endast vinterföder en ko, som vi ha fått på lista av grannarna. Nu ha vi måst sälja den till slakt för halva värdet, ty hon blev halt. Årsräntorna på stället äro ej betalda och jag är rädd varje stund att någon kommer och kör bort oss. Vi ha inget ärvt, så vi ha inget förstört, arbetat och försakat alltid, men när mannen är arbetslös och vi äro nio munnar... Gripande är följande korta skildring av proletärsjukdomens härjningar:

"... som stöd för min anhållan ber jag få anföra, att jag är änka sedan 1922 och har inga andra inkomster än en pension på kr. 53:10 i kvartalet. Jag har haft fem barn. En dotter avled förra året av lungtuberkulos. De två äldsta försörja sig själva, men fortfarande måste jag draga försorg om de två yngsta, vilka båda lida av tuberkulos och därför icke äro arbetsföra. Emil ligger på sanatorium, och Britta låg där förra året, men hon är ännu ej frisk." En stathustru tecknar sin grå vardag på följande sätt:

— Vi ha stor familj. Tio barn. Min man har legat på lasarett och är delvis arbetsoför. Själv har jag vid sidan om hemmets skötsel ständigt suttit på mjölkpallen, på senare tid som statmjölkerska, för att hålla ihop hemmet. Så länge jag kan mjölka få vi bo kvar på gården, men sedan kör man bort oss. Om vi ändå finge hjälp till ett litet eget hem, som jag kunde sköta med barnens hjälp...

En moder med 14 barn skriver:

— Jag såg i tidningen att det hade beviljats 35.000 kr. till ett barnhem. Då tänkte jag att även jag skulle få någon liten hjälp. Jag fick mitt fjortonde barn i våras, så nog är även vårt hem ett litet barnhem. I den stora högen av ansökningar ligger det två som särskilt intressera. Den ena är skriven av en moder, den andra av en fader. Av namn och adress framgår, att det är föräldrarna till en stor barnaskara som båda skrivit, den ene ovetande den andre. Det framgår också ganska tydligt, att det varit strid i hemmet om vem som skulle skriva, men det framgår också, att det är modern, som trots allt håller modet uppe. Hon avslöjar i sitt genomärliga brev hänsynslöst familjens läge. Utan omskrivningar. Hon ber om hjälp till den tionde förlossningen. Mannen däremot är tydligen så feg, att han skriver som om hustrun skrev, men ovan som han är vid att skriva, råkar han ändå underteckna brevet med sitt eget namn. Hela hans brev vittnar för övrigt om pudelaktig undergivenhet. Modern skriver:

"Jag skriver för att höra om man skulle kunna få något understöd vid förlossning. Jag är en fattig arbetarhustru med sex små barn. Har genomgått nio förlossningar. Jag väntar ett foster i augusti. Jag är 35 år gammal. Förra året förtjänade

mannen 280 kr. Jag har förut sökt hjälp från Arvsfonden, men inte fått. Däremot fick en bonde 650 kr. När ej mannen kan försörja oss, måste jag taga saken i egna händer, men lämnar barnen ifrån mig gör jag aldrig, utan då följs vi åt på sista resan."

Jag skulle önskat, att denna kvinnas brev i original kommit under läsarnas ögon. Det är skrivet med darrande hand på en gammal papperspåse, för vilket hon ber om ursäkt. Ett gripande aktstycke!

Däremot blir man både arg och ledsen, då man läser mannens brev i all dess pudelaktiga undergivenhet och feighet: Det lyder:

"H. K. H. Hans Majestät Gustav den femte. Vår älskade Konung. Jag är en fattig moder med sju barn (mannen har skrivit efter det modern fått sjunde barnet). Jag har haft elva (mannen vet inte ens hur många barn hustrun fått), och eftersom det är svåra tider, sämre än det någonsin varit, tänkte jag be vår älskade konung om det varit möjligt erhålla litet hjälp till fostran och föda åt våra små. Det är svårt för en far (!) att skaffa kläder och mat åt nio stycken. Och vädjar vi alltså till vår älskade konung om möjligt lämna oss ett stöd ur Arvsfonden. Vår älskade konung får ej misstycka, men tiden är svår och allting är trist, så det är svårt för en fattig far och mor att se sina barn lida nöd. Det både snöar och regnar in i det enda rum som vi ha. Jag är en fattig mor, som fått lägga mig hungrig många kvällar."

Brevet är av misstag undertecknat med mannens och faderns namn!

Sådana memoarer skriva de fattigaste av de fattiga. Och sådana finns det gott om här i landet. Tusen och åter tusen skriva till Arvsfonden och tusen och åter tusen komma aldrig på den tanken att skriva. Endast en ansökan till. Det är en intelligent, stolt och modig änka efter en i fjol avliden skogsarbetare som skriver:

"Så länge fadern levde, kunde vi med förenade krafter i normala tider hålla nöden borta från vårt hem, så att jag nu kan glädja mig åt en frisk och hurtig barnskara, som ej just ser ut att vara undernär. Fadern var också en erkänt kunnig arbetare, en utomordentligt praktiskt begåvad man, som med vaksam blick tillvaratog minsta tillfälle till förvärvsarbete, så att han även i arbetslöshetstider sällan gick utan arbete. Som han hörde till den sega och med sällsynta kroppskrafter utrustade arbetartyp, som i så hög grad är utmärkande för övre Tornedalen, kunde han i ackordsarbete få en något så när skäligen dagspenning även i dessa depressionstider, då ju arbetslösheten varit synnerligen låg i förhållande till livsmedelspriserna. Det hårda arbetet, utfört på en icke sällan sparsam kost, bröt emellertid till slut den nordiska jättesfuran... nu har försörjningsplikten överflyttats på mig." Den unga skogsarbetaränkan har nio barn att försörja. Hon jämrar sig emellertid ej, hon är stolt över sin döde man och hon

Var god vän med magen.

Grundvillkor för god hälsa.

Det är på magen vårt välbefinnande och humör till största delen beror. Många sjukdomar få sitt fäste i kroppen tack vare trög mage och dålig matsmältning, som tillåta blodet upptaga föroreningar och gifter — mer än 90 % av alla sjukdomar börja så. Låt därför Eder mage få en naturlig hjälp i dess viktiga arbete genom att varje dag dricka ett par glas av den pärlande Samarindrycken. Milt och varsamt befriar Samarin magen från osunda rester, varigenom matsmältningen underlättas och tarmverksamheten stimuleras på ett fullt naturligt sätt. Blodet renas effektivt och sådana digestiva rubbningar som magsyra, halsbränna och sura uppstötningar efter måltiderna försvinna efter en Samarinkur. Köp hem en flaska redan i dag — den räcker till ca. 50 glas och kostar kr. 2:50. Men se till att Ni får Samarin — den svenska hälsodrycken. Säljes endast i originalförpackning. Cederroths Tekniska Fabrik, Stockholm.

Den tål åtskilligt!

Cykelslangen

Trelleborg Special har, såsom bilden visar, pumpats upp till en sektion av 160 mm. Den uppblåsta delen har därvid uppnått en längd av 7 meter — ett talande bevis för slangens stora elasticitet och styrka. Trelleborg Special håller luften bättre än andra slangar och är lättpumpad — tack vare Trelleborgs specialtillverkade röda ventilgummi.

TRELLEBORGS
T-NABB RING och SLANG

Erhållas hos velocipedhandlare.

är stolt över sina barn. Men svälten klappar hårt på dörren till hennes lilla koja.

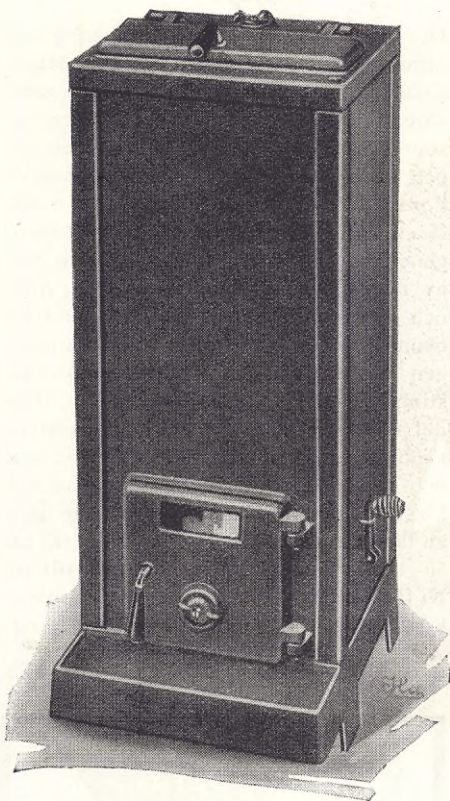
Låt mig endast tillfoga att samtliga ansökningar avslögs i konselj den 21 september.

SWEDOLF

NY KAMIN FÖR VEDELDNING

"Använd det bränsle, som frambringas inom landet! Elda med ved!" Denna uppmaning riktas fortfarande till den svenska allmänheten såväl genom pressen som på annat sätt, och många äro säkert de, som hörsamma parollen.

För att emellertid med fördel kunna använda ved såsom bränsle, böra de eldstäder, som skola användas, vara av sådan beskaffenhet, att eldningen med denna bränslesort ej blir oekonomisk och besvärlig. Med denna synpunkt för ögonen har Husqvarna Vapenfabriks Aktiebolag nyligen fört i marknaden en särskild vedkamin, vilken benämnes N:o 61, och vars utseende framgår av bilden.

Denna kamin är en magasiniskamin, som sålunda i första hand är avsedd för eldning med ved men som även kan användas för sågspån, torv, träkol och stenkol. Kaminer av den vanliga typen kunna visserligen även användas för eldning med ved, men måste man därvid fylla på ofta, och därefter får man en kortvarig och intensiv förbränning av hela den i kaminen inlagda vedmassan. På grund av detta blir den avgivna värmen mycken ojämn. Hos Husqvarna vedkamin ha ovannämnda olägenheter eliminerats dels genom anordnandet av magasin, varigenom påfyllningen kan inskränkas till 3 à 4 gånger per dygn, dels genom en speciell utformning av eldstaden och tillförsel av förbränningsluften på så sätt, att en långsam men dock fullständig förbränning kan erhållas. Bekväm skötsel och jämn värme är alltså vad som eftersträfvats vid konstruktionen av denna kamin.

Den träkol, som vid proveldningen användes, och som föres i marknaden av grosshandlar Hammarström, är av björk. Kolen äro dammfria på grund av särskild impregnering, och lämna ringa askmängd vid förbränningen.

Kontrollera figuren, tänk ej på kilona —

— ty det är ej vikten som är absolut avgörande för figuren — det är linjerna. Vackra, lugna linjer förmå som intet annat framhäva

Er peisonliga charme — om de kontrolleras på rätt sätt.

Och det finns endast ett medel, som effektivt förmår detta — GERMA-KORSETTEN. Ty den sys efter *Edra* mått, kontrollerar Er figur i alla dess detaljer och skapar därigenom en svepande, elegant linje — Germalinjen.

Ombud antagas där vi ännu ej äro representerade.

GERMA

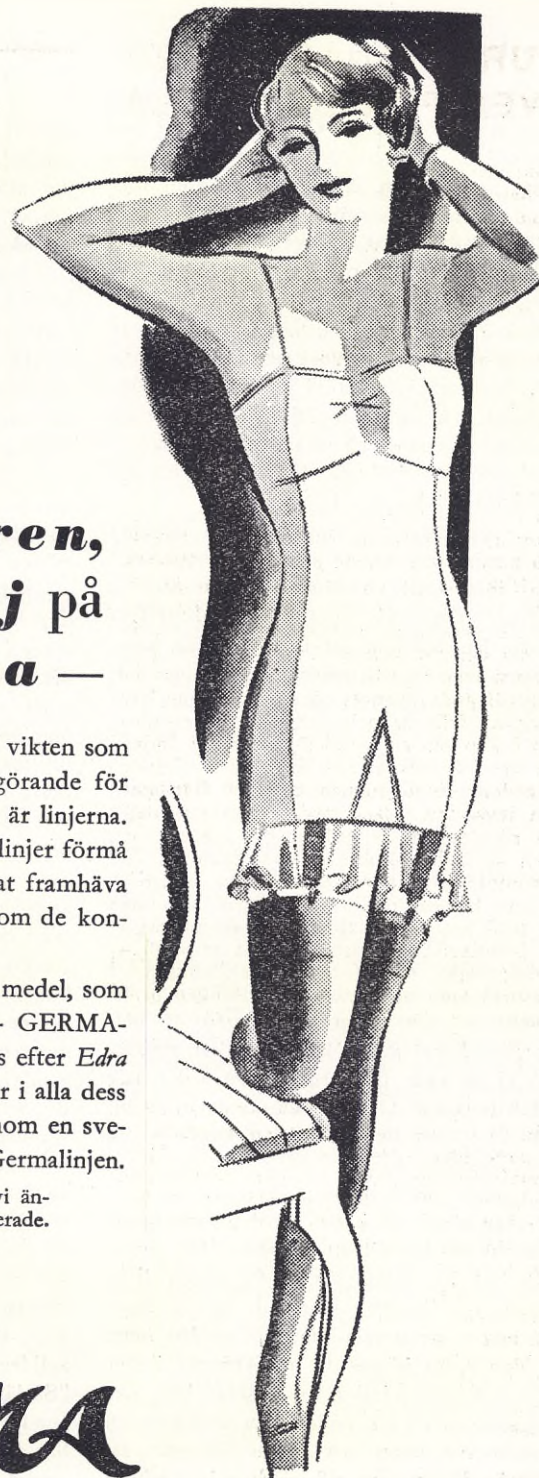
Endast genom auktoriserade ombud och i Germas Salonger

Krig är förklarat!

Massmorden i alla nedlusade fastigheter och lägenheter äro nu i full gång och vägghyran och dess ägg tillintetgöras. Full garanti för seger och varaktig fred lämpas. Desinfektion med "DÖSSSTRÄLEN" utförd av oss, svarar för ett bekvämt-diskretbilligt-effektivt-utrotningsskrig. Inga fläckar uppstå — ingen lukt — inget obehag av något slag.

Arbeten utföras av:

Desinfektionsfirman Värmestrålen
Tel. 11 64 29, 20 32 29. Stockholm.

Honung i vatten i st. f. kaffe rekommenderas för barn samt för dem, som lida av magkatarr. Honungsvatten är välgörande för febersjuka, som oftast lida av katarr. Äkta honung är försedd med Sveriges Biodlares Riksförbunds etikett

HUR ORDNAR MODER SVEA FÖR DE GAMLA

Folkpensioneringen måste bättre trygga medborgarnas ålderdom. Den saken har länge varit ett trängande behov. Den nuvarande folkpensioneringen är mycket ofullständig och ger inga möjligheter till ens en nödortförsörjning. Dess genomförande 1913 kunde icke heller så lätt försvaras. Ett argument som kanske dock blev avgörande för dem som på den tiden hade att ge sitt veto för eller emot var måhända ett auktoritativt yttrande i andra kammaren. Under debatten sade nämligen Hjalmar Branting vid ett tillfälle att säkerligen skulle det dröja länge att åter få upp intresset för en ålderdomspensionering om förslaget fälldes, ty militarismen skulle säkerligen komma att sluka allt av intresse och pengar som kunde pressas ur nationen. Världskriget gjorde sig redan då starkt påmint. Under de år som den allmänna pensionsförsäkringen nu verkat har dock gjorts en hel del rön och erfarenheter, som kan komma en ny förbättrad ålderdomsförsäkring till godo. Kravet på förbättringen har stigit år från år och 1928 fattade riksdagen beslut om en utredning som gav linjer för en folkpensionering som bättre kunde tillgodose försörjningen av våra åldringar och invalider. Bland andra som vid 1928 års riksdag väckte motioner i frågan var även socialdemokraterna som frambar en partimotion. Regeringen tillsatte omedelbart en kommitté för denna utredning. Det av 1928 års pensionsförsäkringskommitté i år framlagda förslaget innebär väsentliga förändringar och förbättringar angående försörjningen av våra gamla. Högre pensioner äro föreslagna och villkoren för dessas erhållande mera humana. Kommittén har dock icke varit enig. Den har delat upp sig på tvenne alternativa förslag och det föreligger äve ett reservationsförslag från de socialdemokratiska ledamöterna.

Kommittémajoriteten föreslår en ren ålderdomsförsörjning med avsevärt förbättrade pensioner och minoriteten föreslår ett behållande av en kombinerad invaliditets- och ålderdomsförsörjning. Den stora striden kommer väl huvudsakligast att stå om dessa förslag. Den gamla tvistefrågan om kvinnornas särställning inom pensionsförsäkringen har kommittén helt avfört, och vi hoppas att den för kvinnorna orättvisa och förödmjukande olika uppdelningen av pensionerna, icke under någon form skall förekomma i en ny pensionslag. Helt säkert komma kvinnorna att ge tillkänna sin varma uppskattning av kommitténs klara linjer.

Att här gå in på en detaljerad redogörelse av förslaget tillåter inte utrymmet, men alla för den sociala omvårdnaden av våra åldringar intresserade, uppmanas att redan på detta stadium studera revisionsyrkandena. Ty det är ju så mycket lättare om man från början följer en fråga, att sedan vara inne i den och allt eftersom arbetet fortskrider kunna omfatta hela komplexet av detaljer, som ett så stort spörsmål måste innehålla.

I en broschyr som Olivia Nordgren skrivit om folkpensionsförsäkringsreformen, har givits en utomordentligt klar och lättfattlig redogörelse för pensionsförsäkringskommitténs förslag till revision av vår folkpensionsförsäkring. Den är fullt objektiv, men man känner ändock hennes varma önskan, att vi snart måtte få en folkpensionering som bättre tryggar medborgarnas ålderdom. Den önskan äro vi förvissade om att många besjålas av och vilja verkamt föra fram.

S. V.

Kom ihåg att ett litet barns hud är ytterst känslig och därför behöver tvättas med en specialtvål. Gahns Do-Do barntvål är framställd med noga avpassade överfettningemedel, som hålla huden len och mjuk.

I Gahns Do-Do barntvål ingår även Lecithin, det berömda hudnäringsmedlet, vilket gör tvålen särskilt behaglig.

För personer med känslig hud är denna tvål idealisk.

GAHNS
DO-DO
BARNTVÅL

NYA FANOR

Vårgårda kvinnoklubb har nu haft faninvinning. Genom stor uppostring från medlemmarnas sida har klubben lyckats åstadkomma en fana, som ej minst konstnärligt sett, står på höjden av vad som kan åstadkommas.

En bemärkt man yttrade en gång att man kan indela människorna i två grupper: de som tända ljus och de som släcka. Medlemmarna i Vårgårda kvinnoklubb ha redan från början visat sig vara angelägna om, att överallt inom sitt verksamhetsområde tända upplysningens ljus och glädjande nog kan resultatet av arbetet skönjas. Likgiltigheten för klubbens strävande har till en del övervunnits men ännu återstår mycken misstro att skingra, mycket motstånd att bryta ned. Förhoppningarna äro nu, att den nya fanan skall samla kring sig ständigt ökade skaror.

Ankarstrums kvinnoklubb har likaså invigt sin nya fana inför en publik av 400 personer. Härvid höll arbetarkommunens ordförande Erik Rydberg högtidstalet, vari han framhöll det nya samlingstecknets symboliska betydelse och bjöd täckelset falla. Den nya fanan som är utförd av Ankarstrumsartisten

Harald Viberg upptager förbundsmärket samt klubbens namn och årtal. Det har länge varit en närd önskan bland klubbens medlemmar att få sin egen fana. Nu har vi äntligen nått målet men först efter ett energiskt arbete med symöten, försäljningar etc.

T A N D L Ä K A R E

S. SÖDERSTENS

Privat klinik

S:T ERIKSGATAN 43 A
(vid Fleminggatan)

50 37 39

Kostnadsfri rådfrågning
Medlemsrabatt

Hämningar... komplex... sublimering... överkompensering...

Låt det bli av **nu** att sätta Er in i vad dessa termer egentligen betyda och vad Freud verkligen utträttat för mänskligheten.

Just **nu** har en kortfattad, lättläst, förnuftigt skriven bok om psykoanalysen kommit ut på svenska. Den heter

HUSET, SOM FREUD BYGGDE

AV JOSEPH JASTROW

5:75

Ingår i serien "Orientering"

BONNIERS

Känd mans röst om Brunum

Riksdagsmannen och redaktören Mauritz Västberg skriver: »*Brunum är lika välgörande för individens hälsa som för nationens ekonomi, utan att denna svenska dryck saknar det importerade kaffets stimulerande egenskaper.*»

Blanda
med **Brunum**

Pris 0,35 per 1/4 kg.

S:t Eriksplans

Privata Tandklinik

S:t Eriksgatan 74, 2 tr.
Tel. 31 51 52

Mottagning efter överens-
kommelse pr telefon

Låga arvoden

Kostnadsfri rådfrågning

All behandling i enskilt rum

Endast leg. tandläkare

Kvinnoförbundets medlemmar erhålla 10 proc. rabatt.

Sprid Morgonbris!

Leg. Tandläkaren

Holger Zetterquist

Långholmsgatan 38
(I biografen Flammans hus vid Liljeholmsbron)

Modern tandvård till låga priser

Kostnadsfri rådfrågning

Mottagning dagligen 9-f. m. 1 och 3-8 e. m.
Tid även efter överenskommelse pr. tel. 41 37 02

Medlemsrabatt

Gärdets Tandklinik

VALHALLAVÄGEN 143^{IV}. TEL. 62 30 70

Kostnadsfri rådfrågning. Röntgen.

Mottagning: Vardagar 9-5

Kvällsmottagning: Tisdag o. Torsdag 6-8
Söndagar 10-1

Föreståndare: Leg. Tandl. R. Levin.

Rabatt vid uppvisande av medlemskort.

Annonsöreri

GÖTEBORG:

KUNGS-RADIO

med sin över hela vårt land erkänt enastående ljudkvalité sprider glädje och trevnad i hemmet får provas utan köptvång. Begagnade apparater tagas i utbyte. Ring 863 93 eller vänd Eder till vår närmaste återförsäljare.

**Bröderna Anderssons
Velociped- & Radiofabrik**
KUNGSCATAN 16 · GÖTEBORG

HSB

Lägenhetsteckning i Masthugget

H. S. B. kommer att till den 1 oktober 1935 låta uppföra 57 bostadslägenheter i Kv. Nybygget, Fjällgatan och Klamparegatan. Samtliga lägenheter bli om rum och kök samt rum, kammare och kök och inredas med badrum samt förses med värme och varmvatten. Maskinellt utrustad tvättstuga uppföres. Vi inbjuda till teckning av dessa lägenheter. Den månatliga hyran blir:

för 1 rum, kök och badrum.....kr. 49:50—61:50
för rum, kammare, kök och badrum..... » 63:00—86:—
Insatssumma för rum, kök och badrum c:a ..... kr. 900:—
och för rum, kammare, kök och badrum ..... » 1150:—

Vid tecknandet av lägenhet erlagges minst 100 kronor. Återstående belopp erlagges terminsvis innan den 1 april nästa år. En stor del av dessa lägenheter äro redan tecknade och det centrala läget såväl som de förmånliga villkoren torde medföra att resterande lägenheter mycket snart bli tecknade. Allvarliga spekulanter böra omedelbart sätta sig i förbindelse med vårt kontor för erhållande av önskade upplysningar om dessa lägenheter.

Hyresgästernas

Sparkasse- och Byggnadsförening

FJÄLLGATAN 3. Tel. 452 40, 452 41

A.-B. Nils Adamssons

Sjukvårdsaffär

ÖSTRA HAMNGATAN 20

GÖTEBORG. TEL. 150 60

Sjukvårdsartiklar alla slag

Katarina Tandklinik

Folkungagatan 78, 1 tr.

Tel. 43 43 56

Mottagningstid 10-12 fm. och 5-7 em.

Föreståndare: leg. tandläkare E. LAURELL

Klinikpriser.

Kostnadsfri rådfrågning. Medtag medlemskort.

över allt

finner man
försäkringstagare i

**FOLKET
SAMARBETE**

FACKFÖRENINGENS

RÖRELSSEN

REDAKTÖR:
SIGFRID HANSSON

Kostar pr år kronor 6: 15,
pr halvår . . . kronor 3: 15.
Prenumeration kan verk-
ställas genom postverket
eller direkt hos utgivaren
LANDSSEKRETARIATET
Barnhusgat. 18, Stockholm

DEN SVENSKA LANDSORGANISATIONENS VECKOTIDSKRIFT

**det
moderna köket
och konsumbutiken
hand i hand**

Förenkla hushållsarbetet! Så lyder parollen.

★

Det rationellt ordnade moderna köket betyder
för husmor tusentals sparade steg.

★

Vår moderna charkuterifabrik har tagit sikte på
att förenkla och rationalisera matlagningen: kon-

sumbutikens omsorgsfullt beredda matvaror och
färdiglagade mat av de yppersta råvaror betyda
väsentlig arbetsbesparing och många timme
till vila och rekreation.

konsum

BORO HUS

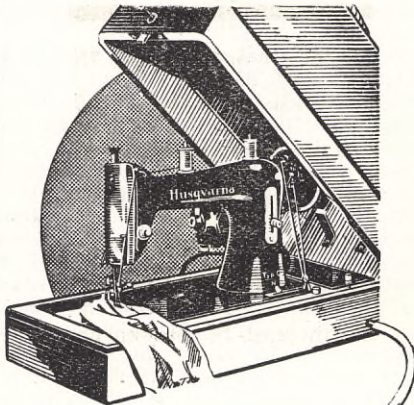
betyder ypperlig
kontr.kvalitet, snabb
uppsättning och
sparade kostnader.

ÖNSKE- BYGGE

Begär vår nya,
illustr. katalog.

LANDBRO TRÄVARUBOLAG, Landsbro

Ett litet underverk

säga entusiastiska
husmödrar

Säljes av Hus-
qvarna Depoter
och deras om-
bud på be-
kväma avbe-
talsvillkor
eller per kon-
tant mot hög
kassarabatt.

Med Husqvarna elektriska
symaskin slipper Ni trampa,
Ni kan sy styng för styng
eller 1.000 styng i minuten
— och Husqvarna är så
enkel att sköta, att ett barn
kan sy på den. Försedd
med Asea-motor och radio-
störningskydd. Ytterst lit-
ten strömförbrukning.

Välj Svensk Varal

Husqvarna Symaskiner

Husqvarna Vapenfabriks A.-B., Huskvarna

● En modern kvinna begär få en mo-
dern hygienisk binda. Hon behöver
därför blott begära »Radix», så erhålles mark-
nadens förnämsta binda. Säljes på alla apotek,
sjukvårds- och kemikalieaffärer i kartonger
om 12 st. till Kr. 1:50 per kartong.

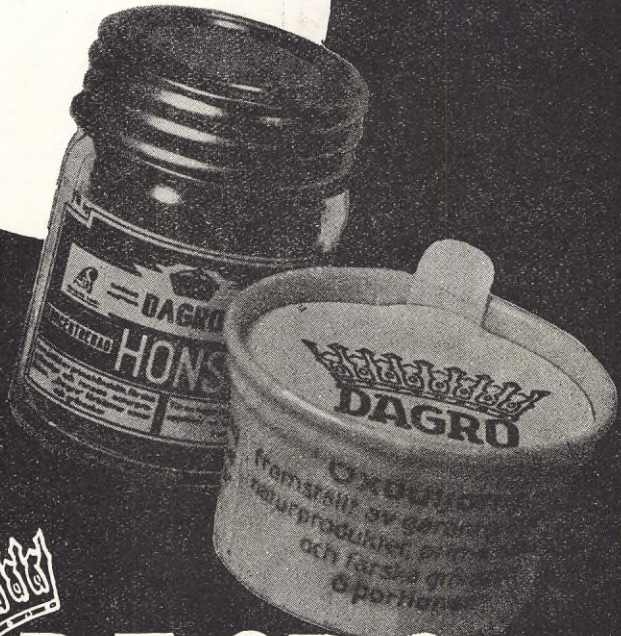
Radix

12 st.

Kr. 1:50

D A G R O heter den
nya, välsmakande och
närande buljongen, framställd
enbart av naturprodukter.

Efterfråga DAGRO hos Eder handlande.

DAGRO

DAGROMA A.-B. • Nybrokajen 7 • STOCKHOLM

MILITÄRLINNEHANDDUKAR TILL VRAKPRIS!

Vi ha ett restparti av dessa omtyckta svenska handdukar, storlek 48x70 cm, 60 % hellinne, 12-skaft, liknande gamla sortens hemvävda dräll och nästan outslitliga, som vi trots stegrade priser, vraka bort till

Endast 39 öre pr st. + På några månader förra året sålde vi 200.000 24 st. minsta parti som exp. (48 st. franco). Full belåtenhet eller alla pengarna åter garanteras.

OBS.! Vi äro ensamförsäljare för dessa handdukar. De få ej förväxlas med utländska. Namnet är lagligen skyddat och efterapningar beivras. Varje duss.-förpackning försedd med lagl. registrerat varumärke.

Men skriv i dag om Ni vill vara med om dessa otroligt billiga priser.

SMÅLANDS PARTILAGER, Jönköping 59 Tel. 380, 757.

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING HOLLÄNDAREGATAN 7

Säljer till lägsta pris: Kontors- och
städrockar, Kjolar, Jumpers, Pyjamas,
Natllinnen, Underkläder, Strumpor.

Hur ordnar Moder Svea FÖR DE GAMLA?

FOLKPENSIONERINGEN

måste bättre trygga
medborgarnas
ålderdom

1928 års Pensionsförsäkringskommittés förslag till revision av den allmänna pensionsförsäkringen och reservanternas förslag belyses klart och ingående i en broschyr av riksdagsledamoten fru Olivia Nordgren. Broschyren är utgiven av Socialdemokratiska Kvinnoförbundet, och utgör en god vägledning vid ett mera ingående studium av den nu aktuella frågan om åldringarnas tryggare försörjning. Rekommenderas särskilt till studiecirkel.

Pris 50 öre. 20 % rabatt till organisationer och kommissionärer. Sändes mot postförskott och fraktfritt vid rekvisition av minst 25 ex.

Rekvisition.

Socialdemokratiska
Kvinnoförbundets
expedition

Västmannagatan 2, Stockholm.

Härmed rekvireras att sändas omgående mot postförskott:

..... ex. av broschyren "Hur ordnar moder Svea för de gamla?"

Organisationens namn: .....

Namn: .....

Adress: .....

Postadress: .....

140 c m. KAPPTYGER

Klädningsstyger. Tyg till gosskläder. Skollädningsstyger. Flanell, enf. o. randiga. Lakansväv o. Bolster. Täcktyger, enf. o. blommiga. Draperityg o. gardiner. Handdukar o. Näsdukar. Filtar o. Täcken. Trikåvaror o. Rullgardiner m. m. till enastående billiga priser i parti o. minut.

Oskarsons Lager Kungsg. 70, Sthlm.

ETT FRAMGÅNGSRIKT ÄR FÖR DALAKVINNORNA

Dalarnas socialdemokratiska kvinnodistrikt har haft sin årskonferens i Borlänge Vid ombudsutskottet befanns 17 klubbar representerade med 24 ombud.

Styrelseberättelsen och revisionsberättelsen föredrogs och godkändes. Av densamma framgick att distriktet f. n. har 19 klubbar med tillsammans 640 medlemmar. På försäljningen av "Morgonbris" har nedlagts ett stort arbete, vilket också resulterar i att inga returexemplar förekommit. Av densamma har under det gångna året försålts 8,532 ex.

Fru Anna Vallin, Falun, redogjorde därefter för semesterhemmet och meddelade en tablå över de bidrag, som influtit in natura och i form av penningar. Semesterhemmet har sedan sin start den 1 juni varit dåligt besökt, vilket torde bero på att det inte alltid är så lätt att komma ifrån de dagliga bestyren.

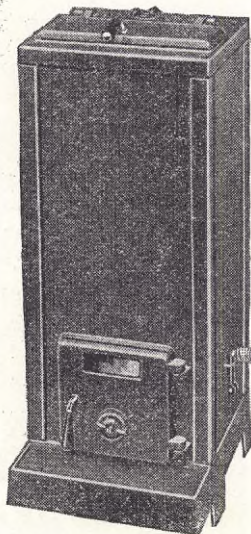
I samband med denna redogörelse riktade

konferensen ett tack till fru Vallin och utbringade ett leve för allt det uppoffrande arbete hon nedlagt på tillkomsten av detta semesterhem. Till styrelse för hemmet valdes: ordf. Anna Vallin, kassör Kerstin Olsson, sekr. Hildur Hedström; suppl. Anna Andersson, Korsnäs, och Gina Hellström, En motion från Krylbokklubben att höja kontingenten med 10 öre, som skulle gå till semesterhemmet, avslogs, men beslöts hemställa till klubbarna att frivilligt giva så mycket som möjligt. Styrelsen fick i övrigt handlingsfrihet.

Frågan om det inre arbetet inleddes av fru Selma Dahllöv-Andersson. Hon föreslog anordnande av en studiekurs i enlighet med cirkulär, som kommit från förbundet. Konferensen uttalade sig också för detta och beslöt att en sådan studiekurs skulle anordnas i början av nästa år på semesterhemmet. Styrelsen fick i uppdrag att ordna med densamma.

Frågan om nästa sommarting upptogs till behandling och då man i Falun var villig åtaga sig värdskapet, blev detta konferensens beslut. Beträffande anslag från klubbarna beslöts hemställa, att dessa skulle göras så stora som möjligt. För att få verklig fart på studiearbetet tillsattes en distriktsstudieledare. Till denna befattning valdes Dagmar Johansson, Grängesberg. Distriktet skulle dock stå kvar i ABF. De klubbar, som önska besök av studieledaren ha att sätta sig förbindelse med henne. Kongressen beslöt samarbeta med arbetarkommunerna på varje plats och tillsammans med dem deltaga i agitationen.

V. U. förlades även i år till Falun med fru Anna Vallin som ordf. I stället för Hilma Hedström och Kerstin Olsson, som avböjt återval, valdes Anna Sandahl och Gunborg Petersson, båda i Falun. Övriga ledamöter omvaldes samtliga: Selma Dahllöv-Andersson, Borlänge, Signe Eriksson, Grängesberg, Tilda Backlund, Långshyttan, och Ida Isaksson, Mora. Till revisorer omvaldes: Hilma Hillberg och Greta Ahlkvist, Falun, samt Emilia Axelsson, Korsnäs. Som representant till ABF valdes Dagmar Johansson.

HUSQVARNA VEDKAMIN

är en magasinsskamin i första hand avsedd för eldning med ved. Då man i vanliga kaminer eldar med ved måste man fylla på ofta, varefter en kortvarig och intensiv förbränning med åtföljande ojämn värmeavgivning erhålles.

Hos Husqvarna vedkamin äro dessa olägenheter eliminerade. Påfyllningen kan inskränkas till 3 à 4 gånger pr dygn, förbränningen är långsam men dock fullständig och kaminen lämnar en jämn och behaglig värme i rummet.

Prislista och broschyr erhålles gratis och franko från

HUSQVARNA VAPENFABRIKS
AKTIEBOLAG, HUSQVARNA

— margarinet för
god husmanskost

Kända matmänniskor ha
betygat, att det är både
gott och drygt. Säljes
endast i privata affärer.

Lucks kaffe

•Alltid samma goda kaffe•

”arom-rostat”

Vårt kaffe står nu efter en fullständig modernisering på höjdpunkten av vad teknik och erfarenhet på området kan bjuda.

En detalj i anläggningen, som kommer att uppskattas av alla kaffevänner, är den s. k. ”aromrostningen” – rostningen under stigande tryck, varigenom aromen bevaras i bönan för att så mycket starkare framträda i koppen.

Alla kaffets nyanser, allt det ädla däri, kommer först genom denna rostning till sin fulla rätt.

Percy F. Luck & Cis Handelsaktiebolag
Stockholm

Senaste nyheter i
NORSTEDTS LILLA BIBLIOTEK

ALF NYMAN
**NYA VÄGAR INOM
PSYKOLOGIEN**

KNUT LUNDMARK
**FRÅN KAOS TILL
KOSMOS**

Några drag ur den astronomiska
världsbildens utvecklingshistoria

HOLGER AHLENIUS
**ARBETAREN I
SVENSK DIKTNING**

Pris pr vol. häft. 3:—, inb. 3:75

NORSTEDTS

Fanor och Standar
i olika storlekar och prislågen tillverkas av
FIRMA V. LINDBLAD
Box 1024, ÖREBRO. Tel. 687
Skisser och priskurant på begäran.
Konstnärligt och välgjort arbete garanteras.

”Studieintresset bland kvinnorna

är nu på säker frammarsch”, säger Hulda Floodh. Alla möjligheter böra därför utnyttjas för att ytterligare utvidga och fördjupa studiearbetet. A. B. F.:s Stockholmsavdelning står gärna till tjänst med alla upplysningar angående studiearbetet. Vidare anordnas under instundande vinter föreläsningsserier i olika ämnen som närmare framgår av årets prospekt, som sändes kostnadsfritt på begäran.

A. B. F.:s STOCKHOLMSAVDELNING
VASAGATAN 38, TELEFON 1150 79, 1150 97.

Veckans bästa förströelseläsning finner Ni i

Familjetidningen
Smälänningen
Säljes i alla
cigarr-ö tidningsaffärer

Kurser

i tillskärning, sömnad och provning av
herr, dam och barnkläder. Se när-
mare i begärt prospekt som sändes
franko. Aftonkurser börja d. 17 sept.

A. B. Stockholms Tillskärareakademi

Drottninggatan 71 A, STOCKHOLM. Telefon 21 33 10
(Statligt understödd och inspekterad läroanstalt.)

Pappersmönster, försedda med ovanstående varumärke, garan-
teras för god passform och exp. omgående. Begär prislista!

Gävle hamn. Kajen utanför Gevaliarosteriet.

ETT SKEPP *kommer lastat...*

Lång väg har kaffet gått, från söderns soliga plantager upp till våra nordliga breddgrader. Med en oceanjätte har det förts över Atlanten, och nu skall det tullas och köras in i rosteriets lagerlokaler. Det är över 3.500 balar kaffe, som vi på bilden här ovan se upplagda på kajen utanför Gevaliarosteriet.

I Gevaliarosteriet sker under kaffeexperters ledning blandningen av utsökta kvalitéer, och i de modernaste maskiner aromrostas sedan det kaffe, som under namnet

GEVALIA BLANDNING

för den goda smakens skull blivit uppskattat hela landet runt.